

Profesní kompetence učitele střední školy k rozvoji nadání žáků

Ing. Jana Klinkovská

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Jana Klinkovská**

Osobní číslo: **H130339**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství odborných předmětů pro SŠ**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Profesní kompetence učitele střední školy k rozvoji nadání studentů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení teoretických východisek z oblasti učitelských kompetencí a nadání studentů.

Příprava metodiky výzkumné části práce, formulace problému a hypotéz.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MACHŮ, Eva. *Nadaný žák*. 1.vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Vyd.1. Praha: Karolinum, 2001, 304 s. ISBN 80-246-0181-8

ŠVEC, Vlastimil. *Pedagogická příprava budoucích učitelů*. Brno : Paido, 1999.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Být učitelem*. Praha : Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7290-325-2

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1770-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav školní pedagogiky

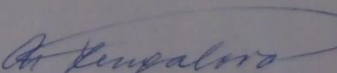
Datum zadání bakalářské práce:

18. prosince 2015

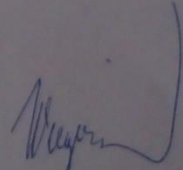
Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2016

Ve Zlíně dne 18. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 21.4.2016

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

*** naskenované Prohlášení str. 2***

ABSTRAKT

Predložená bakalárska práca pojednáva o profesných kompetenciách učiteľov nadaných žiakov, pričom cieľovou skupinou predstavovali učiteľov vykonávajúcich svoju pedagogickú činnosť na stredných školách. Výskumu, ktorý sa uskutočnil pomocou dotazníkového prieskumu, sa zúčastnilo 50 učiteľov rovnomenne rozdelených na učiteľov nadaných žiakov a učiteľov v bežných triedach. Pomocí Studentova t-testu bolo overované, či medzi vlastným hodnotením dovedností, znalostí a pedagogických kompetencií učiteľov existujú významné rozdiely medzi zvolenými skupinami učiteľov.

Kľúčové slova:

Nadání, nadaný žiak, profesní kompetence, Student v t-test, učitel nadaného žáka

ABSTRACT

Presented bachelor thesis deals with the professional competence of teacher gifted student. The secondary school teachers represent the target group of the respondents. The practical part of this work was based on the questionnaire research. Fifty teachers in research working with gifted student and other teachers. The significant differences between respondent attitudes were examined using a Student t-test.

Keywords:

Talent, gifted student, professional competence, Student t-test, teacher gifted student

š Velmi jsem se nau il od svých u itel , víc v-ak od svých spoluřák , ale nejvíc od svých řák .ō

J.A.Komenský

Pod kování

Tímto bych cht la pod kovat paní Mgr. Ev Mach , Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a pomoc, kterou mi poskytla b hem zpracování této bakalá ské práce.

Prohla-uji, ře odevzdaná verze bakalá ské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totořné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 NADANÝ FIÁK.....	12
1.1 DEFINICE NADÁNÍ.....	12
1.2 MODEL NADÁNÍ	14
1.3 CHARAKTERISTIKA NADANÉHO FIÁKA	15
1.4 TÝKOLA A NADANÝ FIÁK	16
1.5 MOŽNOSTI VZDĚLÁVÁNÍ NADANÝCH FIÁK	17
1.5.1 Urychlování (akcelerace).....	18
1.5.2 Obohacování (enrichment).....	19
2 UČITEL NADANÉHO FIÁKA	21
2.1 CHARAKTERISTIKA UČITELE NADANÝCH FIÁK	21
2.2 KOMPETENCE UČITELE	22
2.2.1 Klíčové profesní kompetence u učitele.....	23
2.3 OBECNÉ PRINCIPY A ZÁSADY PRÁCE S NADANÝMI.....	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
3 CÍL VÝZKUMU.....	30
3.1 HLAVNÍ CÍL VÝZKUMU.....	30
3.2 DÍLEŽNÉ CÍLE VÝZKUMU	30
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	31
4.1 STANOVENÍ HYPOTÉZ	33
4.2 CHARAKTERISTIKA ZKOUMANÉHO VZORKU.....	33
4.3 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	34
5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU.....	35
5.1 TESTOVÁNÍ H1	35
5.2 TESTOVÁNÍ H2:.....	40
5.3 TESTOVÁNÍ H3.....	45
5.4 TESTOVÁNÍ H4.....	50
5.5 LIMITY STUDIE	55
5.6 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	55
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	59
SEZNAM GRAFŮ	61
SEZNAM TABULEK	63
SEZNAM OBRÁZKŮ	64
SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

V poslední době se vzdělávání nadaných žáků vnuje stále více výzkum a tomuto tématu se dostává zasloužené pozornosti. Existují dva hlavní důvody, proč pomáhat nadaným dětem realizovat jejich potenciál. Je to důvod individuální, jelikož každý by měl mít možnost dosáhnout plného rozvoje své osobnosti, a celospolečenský: aťkoli se nadání týká jednotlivce, je také širším bohatstvím a budoucnost každé společnosti závisí na rozvoji potenciálu její mladé generace. Každá společnost si nemůže dovolit její promarnit (Freeman, 2001). Pro rozvoj nadaného žáka je nezbytný osobní přístup a výběr vhodných vyučovací metod. Velmi nezbytným faktorem je učitel, který hraje ve vzdělávání nadaných žáků výraznou a nezastupitelnou roli. Také v současnosti je žádoucí udržovat ve výuce vzory a ideály, ať už konkrétní i abstraktní. Ve škole by takovým vzorem, nositelem ideálů a také nositelem vzdělání měl být učitel. Pro nadané žáky je role učitele v tomto smyslu zásadní (Krabánková, 2013).

Na učitele jsou kladeny velké nároky a musí zastávat velké množství rolí, zvládat rozdílné situace a situace. K výkonu učitelské profese je nutné znát své schopnosti a dovednosti a na základě jejich rozvíjení si uvědomit kompetence, kterými by měl každý pedagog disponovat.

Z důvodu množství těchto kompetencí a velikosti nároku kladeného na osobnost učitele i na celkovou pedagogickou profesi, je tato bakalářská práce zaměřena na rozbor kompetencí z pohledu aktivních učitelů a jejich hodnocení vlivu svých pedagogických kompetencí na práci s nadanými žáky. Cílem teoretické části bylo stručně definovat pojmy nadání, kromě definic i předložením vzniklých modelů nadání. Snahou rovněž bylo popsat základní charakteristiky nadaného žáka a možnosti jeho vzdělávání ve škole. Další kapitola teoretické části se vnuje učiteli nadaného žáka. Je zde nastíněna základní charakteristika učitele nadaného žáka, obecné principy a zásady práce s nadaným žákem. Důležitou součástí této kapitoly je popis klíčových profesních kompetencí učitele.

I. TEORETICKÁ ÁST

1 NADANÝ FLÁK

1.1 Definice nadání

Definicí pojmu nadání je v odborné literatuře celá řada a neexistuje jednoznačná shoda názorů, co je nadání, talent a jak bychom měli definovat nadaného fláka. Nadání bychom mohli vymezit více schopnostmi: kromě **intelektu** je třeba myslet i na další, jako je především **tvorivost** a **produktivita myšlení** a v neposlední řadě **motivace** nebo **snaha** projevit v určité oblasti **výjimečné výkony** i výsledky. Pokud bychom se snažili popsat, co je zapotřebí k realizaci nadání, mohli bychom vyjít z následujících podmínek, které mají nadání jedinci společné (Fotíková, 2009):

1. **Výjimečnost** (Nadaný člověk musí být v něčem výjimečně dobrý.)
2. **Vzácnost** (Musí vlastnit vysokou úroveň jakéhoto atributu, který je mezi jeho vrstevníky neobvyklý.)
3. **Produktivita** (Významná vlastnost musí být potenciálně schopná vést k produktivitě.)
4. **Prokazatelnost** (Vlastnost musí být prokazatelná skrze jeden či více validních testů.)
5. **Hodnota** (Výjimečný výkon musí být v takové oblasti, která je zároveň společensky oceňována.)

Znamení množství definic se ve své práci pokusila setřídřit Porterová (dle Mach, 2010). Klasifikační schéma definic, které analyzovala, je následující:

Definice založené na jediné schopnosti: u těchto definic je pro identifikaci nejčastěji aplikovaná hodnota IQ jako hlavní kritérium. I když je toto pojetí kritizováno, je pro svoji přehlednost a srozumitelnost stále hojně používáno.

V této souvislosti Juráková (2006) ve své publikaci cituje intelektové rozdělení dle Gagneho následovně:

1. mírně nadaní o horních 10% populace s IQ 120 a více
2. středně nadaní o jedinci s IQ 135 a více (horních 10% z předchozího stupně)
3. vysoce nadaní o jedinci s IQ 145 a více (tvoří 0,1% populace)
4. výjimečně nadaní o jedinci s IQ 155 a více (tvoří 0,01% populace)
5. extrémně nadaní o jedinci s IQ 165 a více (tvoří 0,001% populace)

Definice založené na více schopnostech: Vycházejí z pojetí inteligence od autorů, jako Gardner, Thurstone, Guilford a Sternberg. Práve tchto autor spojue p ístup k pojmu inteligence jako vícesložkovému jevu.

Definice vycházející z úrovn zpracování informací: jsou zam ěny na charakteristiku nadaných d t í ve smyslu rozdílného zpracování získaných informací. Tato zm ěna je patrná nap . v úrovni koncentrace, pam ěti, u ěbních strategií a metakognicí.

Definice založené na kvalitativních rozdílech: popisují odli–nost nadaných d t í v oblasti neurologické a sociální. Zabývají se též asynchronním rozvojem osobnosti talentovaného jedince.

Definice spojené s kreativitou: U moderních autorů pat í kreativita k nejcenn ějším charakteristikám nadání. Tyto definice jsou pouřívány jako protipól k IQ definicím.

šEx-post-facto definice: stanovují nadání jedince zp ětn ě na základ ě produkt ě jeho práce. Tyto definice nejsou spolehliv ěji ur ěují talent jedince, pomineme-li r zná kulturní ě historicky odli–ná identifika ní kritéria. Uřít ěnost definic vychází ze zji–ování nejvhodn ějších podmínek vývoje nadání, které jsou následn ě aplikovány na dal–ích d ětech.

Definice odli–ných kulturních pohledů : vychází z kulturních rozdíl ů a jejich odli–ných priorit. Jmenujme nap . spiritualitu, schopnost intuice nebo estetické cít ění východních kultur, které jsou v na–ích podmínkách jen omezen ě řůvlivány.

V t–ina autorů pojmy nadání a talent pouřívá jako synonyma. Za slova společného významu se považují p ědev–ím proto, ře oba pojmy jsou definovány jako p ědpoklady na stran ě osobnosti, které podmi ůují mimo řdn ě úsp –nou ěinnost, výkon a produktivitu v ur ěité oblasti. Dále jsou pouřívány k ozna ěení krajních p ěpad ů v normálním rozložení p ědpoklad ů. Jsou také v t–inou vztahovány ke schopnostem a dal–ím vlastnostem osobnosti (H řbková, 2009).

1.2 Modely nadání

V minulosti byly vytvořeny modely nadání, které mají schopnost zastoupit rozsáhlé definice nadání, nebo jsou přehledné a názornější. Modely slouží k tomu, aby znázornily skutečné souvislosti podstaty nadání, a zjednodušeně reprodukují komplikované záležitosti.

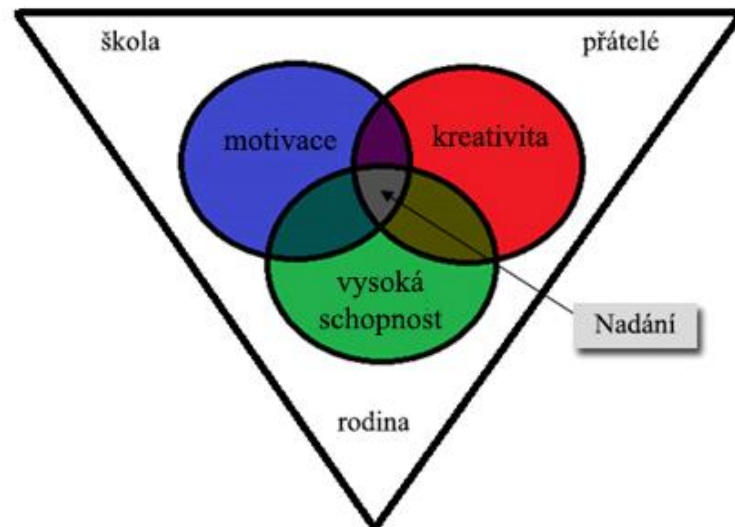
Často aplikovaný model je šmodel 3 kruhů od autora J.Renzulliho. Ten upozorňuje na nepřesnosti definic nadání, kde je hlavní důraz kladen na úroveň inteligence. Ve svém modelu shrnuje tři složky, které se souasně podílí na nadání. Jedná se o **nadprůměrné schopnosti** (inteligence), **tvořivost** a **zaujetí pro úkol**. Nadprůměrná schopnost znamená, že inteligence dané osoby, která se měří intelligenčním nebo schopnostním testem, je výrazně nadprůměrná. Za výrazně nadprůměrná hodnota IQ je považována hodnota nad 130, v obecně je lepší hovořit o hodnotách IQ 5 až 10 % populace. Motivace znamená, že někdo má vůli a sílu provést určitou úlohu nebo dokončit započatou práci. Motivace rovněž znamená, že se člověk cítí určitou úlohou přitahován, že na něm pracuje s potěšením (citová složka). Motivovaný člověk si umí stanovovat cíle, dlat plány (kognitivní složka) a dovede podstoupit rizika a překonat faktory nejistoty. Tvořivost (kreativita) je schopnost vytvářet nové, jedinečné koncepce, mít originální nápady a uskutečňovat je na základě samostatného a produktivního myšlení, ke kterému jsou účinnými programovými vedení (Mönks, Yperburg 2002).

Obr.1: Renzulliho model nadání

Další z modelů, který byl vytvořen, je inspirovaný modelem nadání od J.Renzulliho. Jeho autor F.J.Mönks (2002) zahrnuje do svého modelu i nezbytné faktory sociálního prostředí: rodina, škola a přátelé. Pokud sociální prostředí nereflektuje vývojové potřeby dítěte, tak se nadání nemůže optimálně vyvinout a případně zůstane na úrovni, které neodpovídá reálné.

ným možnostem dítěte. V tomto modelu, který je nazýván švicefaktorovým modelem nadání, se musí propojit všechny tři faktory v trojrozměrné pyramidě, abychom mohli hovořit o nadání.

Obr.2: Mönks' v model nadání

1.3 Charakteristika nadaného žáka

Většina nadaných žáků projevuje od útlého věku typické poznávací a jiné charakteristiky, které se obvykle projevují v určité míře a jsou významně ovlivněny dosaženým vývojovým stadiem dítěte (Průcha, 2009).

Pro **oblast poznávání** se uvádí:

- schopnost manipulovat abstraktními symbolickými systémy,
- schopnost rychle odhalit vztah příčina-následek, podstatné souvislosti,
- schopnost dlouhodobé koncentrace pozornosti,
- kvalitní krátkodobá i dlouhodobá paměť,
- rychlý rozvoj řeči,
- zvědavost,
- různorodost zájmů nebo jeden hluboký zájem.

V **oblasti učení** jde o:

- preferenci samostatné práce,
- rychlé tempo učení,
- menší potřebu učební látku opakovat a procvičovat,

- radost z intelektové činnosti, zájem o náročnější úkoly,
- schopnost samostatně vyhledávat nové informace, chápat je v souvislostech a vytvářet nové úkoly.

J. Lazničková (2003) popisuje nadané děti ve třech základních oblastech:

- 1) **Všobecné znaky** – pomocí všobecných znaků se dá nadané dítě snadno identifikovat. Dítě umí dříve číst, je energické, vitální, má široké spektrum zájmů, dokáže používat abstraktní pojmy, pochopit význam cizích slov a použít je v praxi, vyniká výbornou pamětí, zajímá se o náročná témata a jen stěží se unaví.
- 2) **Tvořivé znaky** – tvořivé znaky se u nadaných dětí projevují především v intelektové hravosti, množstvím originálních nápadů, bohatou fantazií, velkým smyslem pro humor, v impulzivitu, pružnosti, houflevnatosti. Mají vynikající smysl pro estetiku a výbornou představitelství. Jsou ale i velmi zranitelní, citliví, náladoví a nerozhodní.
- 3) **Učební znaky** – nadaní bývají ve věku o krok vpřed než jejich spolužáci. Vynikají rychlým tempem učení, které jim jde hladce, a mají z něj radost. Dokážou rozeznat všechny detaily, mají schopnost vzhledu do probíraného tématu, dobré analyticko-syntetické i logicko-algoritmické myšlení. Jejich myšlení je zároveň velmi kreativní, mají schopnost nahlížet více úhlů na problém.

1.4 Třída a nadaný žák

O podpoře vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů hovoří zákon 561/2004 Sb., školský zákon v § 176(19). Podstatné je, že zákon ukládá všem školám a školským zařízením povinnost vytvářet předpoklady pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů. Mezi dvě nejzákladnější varianty patří **integrace** a **segregace**. V integrované formě je nadaný žák v klasické, nespecializované třídě, která mu nabízí podmínky k integraci, segregované formy jsou celkově zaměřeny na vzdělávání nadaných žáků. Na základě toho postupujeme dle jednotlivých forem do čtyř kategorií (Krabánková, 2013):

- I) **Homogenní třídy** – třídy, v nichž se všechny třídy skládají z nadaných jedinců. Výhodou této segregované formy jsou především dobré podmínky pro organizaci akcí zaměřených na rozvoj nadání. Nevýhodou může být určitá izolace nadaných žáků a omezení jejich kontaktu s vrstevníky.

- II) **Homogenní tídy** jsou formou segregace nadaných žáků do třídy, která je součástí běžné základní školy. Vzájemná existence obou typů tříd má výhodu v možnostech kontaktů mezi žáky, může zde ovšem dojít i k nezdravé rivalitě mezi těmito skupinami žáků.
- III) **Skupinová forma** znamená umístění nadaných dětí z daného ročníku do jedné třídy spolu s běžnými žáky. Tato forma umožňuje vyniknout dětem, které byly doposud zastíněny nadanými žáky, a rozvoj nadaných v organizačním náročných formách výuky, jako je například diferencované vyučování.
- IV) **Individuální vyučování** je formou individuální integrace žáka do běžné třídy. Tato integrovaná forma výuky může být realizována v běžné třídě s pedagogickým asistentem pro nadané děti, v běžné třídě s pedagogickým asistentem pro nadané děti, v běžné třídě se zabezpečeny odbornými konzultacemi nebo v běžné třídě, ve které pečují o nadané děti zajišťuje pouze kmenový učitel.

Za faktory, které pomáhají rozvoji nadání dítěte ve škole, se v obecně pokládají (Lazničková, 2003):

- Klima a atmosféra školy, třídy, kolektivu žáků a vrstevníků ve škole
- Učitel kompetentní, spravedlivý, empatický a starostlivý
- V domě a cílené úsilí dítěte, dobrý postoj ke škole, učení se.

Jeden z důležitých faktorů je klima třídy. Klima třídy, které učitel navodí, může mít zásadní vliv na motivaci žáků a jejich postoje k učení. Proto jsou učitelovy dovednosti uplatněné při vytváření kladného klimatu třídy velmi důležité. Z hlediska podpory procesu učení žáků se za optimální považuje takové klima třídy, které je možno charakterizovat jako cílev domé, orientované na úlohy, uvolněné, vlné, podporující žáky a se smyslem pro pokádek. Takové klima napomáhá procesu učení v podstatě tím, že vytvoří a udržuje kladné postoje žáků k výuce a také jejich vnitřní motivaci. Z rozboru dovedností vyplývá, že velký význam mají sami učitelé a žáci na vytváření příznivého klimatu (Kyriacou, 2008).

1.5 Možnosti vzdělávání nadaných žáků

Pokud nadaný žák má naplno projevit svůj potenciál, je patrné, že potřebuje jiný přístup a jinou formu vzdělání než ostatní žáci. Je důležité, aby způsob výuky při vzdělávání nada-

ných flák d sledn vycházel z princip individualizace a sou asné diferenciaci vyu ova- cího procesu (Tymoník, Bazalová, 2010). Diferenciací se rozumí len ní flák podle vstup- ních znalostí, schopností a dispozic s cílem vytvo it pro n optimální vzd lávací podmínky, p im ené jejich p edpoklad m. Nadaným flák m velmi prospívá mofnost pom it své schopnosti s výkonov srovnatelnými vrstevníky. Proto je dobré, aby pro nadané fláky mohl fungovat aspo v ob asné mí e systém skupinové výuky, kde je mofné vyuffít úrov- ov vyrovnaných (podobných) skupin (Fotíková, 2009).

Jsou dv mofnosti podn cování a podpory vysoce nadaných flák :

1. **Urychlování (šakceleraceõ)**
2. **Obohacování (šenrichmentõ)**

1.5.1 Urychlování (akcelerace)

Urychlování je postup, kdy je nadaným flák m umofn n rychlejší p ístup v procesu vzd - lávání. Tento postup se m fle rozd lit na dv ásti.

Vnit ní urychlování znamená, p eskakování zvládnutého u iva a jednoduchých úkol , ne- bo snifování mnofství opakování. D je se uvnit t ídy a nadaný flák má více asu v novat se t flím úkol m, ke kterým by se ostatní fláci dostaly s v t-í asovou prodlevou, pop ípa- d v bec.

Vn j-í urychlování se týká uspo ádání vzd lávacích podmínek ve -kole. Mofnosti vn j-ího urychlování mohou být:

- P ed asný vstup na základní -kolu
- Zhu-t ní ro níku (studium dvou ro ník v jednom roce)
- P eskakování jednoho nebo n kolika ro ník
- asný p echod na st ední nebo vysokou -kolu
- Sou asné studium na více -kolách (nap . nav-t ování vysoké -koly studentem v posledním ro níku st ední -koly)

Vn j-í urychlování se potýká s celou adou problém . asto jsou zd raz ovány nep íznivé d sledky, které urychlující opat ení mohou na fláka mít. Jedinci mohou nap íklad trp t adapta ními problémy, zejména kdyfl je jejich osobnostní vývin na nífl-í úrovni a kv li tomuto handicapu nemusí být za len ni do nového kolektivu star-ích d tí. Sociální problémy d íve za-kolených d tí se mohou projevit pozd ji, i na vy-ích stupních vzd lávání. Dal-í nevýhodou je nap íklad absence n kterých základních znalostí a dovedností

z neabsolvovaných ročníků (Mach , 2010). Vnější urychlování je u nás povoleno –kol-
ským zákonem, mlo by být velmi peliv zvářeno rodi i dítěte, u iteli a psychologem.

1.5.2 Obohacování (enrichment)

Obohacování znamená roz-í ování nebo prohlubování u ební látky nad rámec b fín pou-
flíváních –kolních osnov. Nadaný flák absolvuje vyu ovaný tematický celek spole n se
svými vrstevníky, nep ekrá uje sv j ro ník a je mu nabízena mořnost pracovat na oboha-
cujících aktivitách. Obohacování spo ívá v nabídce roz-í eného kurikula, které svými pro-
st edky dokáffe uspokojit individuální vzd lávací pot eby nadaných flák pomocí aktivit
rozvíjejících vlohy a zájmy dítěte. Jeho cílem je podpora tvo ivého my-lení, schopnosti
e-ení problém , pouřívání vy-ích úrovní my-lení a rozvoj samostatnosti, iniciativy a
sebekontroly (Mach , 2010).

Co je obohacování?	Co rozhodn není obohacování?
Roz-í ení u iva i náhrada tradi ní u ební aktivitu.	Více práce v hodin .
Pouřívá kreativní a produktivní my-lení.	Pouřívá reproduktivní my-lení.
Rozvíjí vy-í úrove my-lení, podporuje p edstavivost a generalizaci.	Práce v hodin zalofená na u ení jmen, míst.
V-estrann rozvíjí osobnost, je zalofeno na vzd lávacích pot ebách nadaných flák .	Nabídka nadstandardních separovaných informací, které nemají uřitek.
Rozvoj samostatného kritického my-lení.	Práce na základ algoritnických postup .
U í se v ci, které vychází z ur íté podstaty a mají praktické vyúst ní.	U ít d ti jen proto, aby byly aktivizované.

Tabulka . 1: Pravidla obohacujících aktivit (Mach , 2010)

U ítelé by p i obohacování u iva m li vybírat komplexní a abstraktní témata, která respek-
tují divergentní povahu my-lení flák . Obohacování u iva má být zam eno zejména na
rozvoj vy-ích mentálních proces a rozvoj tvo ivosti. D raz je kladen p edev-ím na e-ení

problémových úloh flákem, na strategii plánování e-ení úloh a na rozvoj strategií my-lení.

Obohacování vzd lávání respektuje t i základní roviny:

- a) Roz-í ování u iva tak, aby u ivo postihovalo mezioborové vztahy
- b) Prohlubování u iva tak, aby obsahovalo dal-í podrobnosti a detaily o probíraném u ivu/tématu
- c) Obohacování u iva, které je jifl nad rámec vzd lavicího programu, a pracuje tak se specifiky zájm vzd lavaných.

P i obohacování je d leflité dbát na pestrost jeho didaktického zpracování a volbu vhodných aktivizujících výukových metod a p edev-ím na vyuffívání komplexních metod, dále vyuffívání práce s r znými druhy text , s r znými médii (Fo tíková, 2009).

2 U ITELE NADANÉHO DÍTĚ

Mnohé výzkumy zabývající se rozvíjením nadání u talentovaných dětí se shodují na tom, že dobrý učitel hraje při rozvoji nadaného dítěte důležitou úlohu. Ukazují na to, že jakýkoliv mimořádně nadaný jedinec nerozvine naplno svůj potenciál, pokud se ve správné chvíli nepotká s dobrým učitelem.

Učitelé podle K. Leithwooda (citace z Lazníbatové, 2012) mají schopnost vyvažovat intelektové výkony dětí a vztahy a potřeby učitelů a mají schopnost stanovovat vysoké, ale realistické cíle a prezentovat informace pro děti nejvhodnějším způsobem.

2.1 Charakteristika učitele nadaných dětí

Otázkou je, jaký je dobrý učitel pro nadané děti. Podle Lazníbatové (2012) je možné rozdělřit požadavky na učitele do dvou oblastí. Představují je:

1. Odborné kompetence
2. Osobnostní kompetence učitele pro práci s nadanými dětmi

Mezi kvalitami učitelů, které jsou hodnoceny kladně, uvádí ve své knize o strategiích a technikách vyučování pro učitele nadaných dětí Susan Winebrenner (2012). Patří mezi ně:

- Nadšení pro učení a radost z celoživotního učení
- Sebédůvěra a kompetence v obsahové oblasti
- Flexibilní vyučovací styl a ovládání situací, kdy skupiny studentů vykonávají rozdílnou práci
- Schopnost naslouchat, vést diskusi a pokládání jasných instrukcí
- Znalosti a respektování specifických charakteristik a potřeb nadaných dětí
- Schopnost více chválit úsilí než dosažené výsledky
- Respektování silných a slabých stránek dětí
- Poskytování příležitostí ke zkoumání nápadů dětí
- Smysl pro humor
- Dobrá organizace a efektivní řízení jejich času
- Poskytování širokého výběru učebních materiálů
- Aktivní spolupráce s organizacemi a institucemi při rozvoji nadání dětí

- Uvědomí si, že nadané děti potřebují méně času opakovat a více času trávit komplexními a abstraktními úlohami
- Pochopení důležitosti komunikace s žáky a jejich rodiči o jejich individuálním pokroku

Kdyby se sečetly všechny nároky a požadavky na osobnost učitele nadaných žáků, byly by požadavky odborné i osobnostní strážce tak vysoké, že by byly omezující. Bylo by třeba najít takového učitele, který disponuje těmito všemi požadovanými vlastnostmi. Některé základní kritéria na učitele nadaných žáků však zůstávají. Patří mezi ně (Lazničková, 2013):

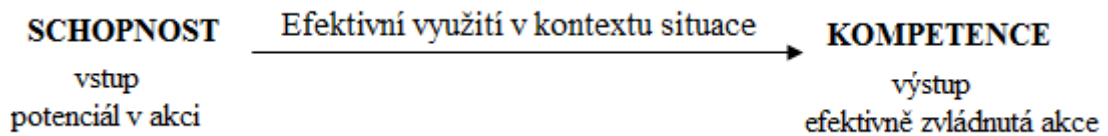
- Osobnostní zralost
- Sebédůvěra
- Akceptující přístup k nadaným žákům
- Nedirektivnost, podporování, akceptování individuálních odlišností
- Vysoké pracovní nasazení
- Flexibilita a smysl pro humor

2.2 Kompetence u učitele

V současné době se ve školství jako výstupy vzdělávání deklarují **kompetence**. Pojem kompetence můžeme definovat jako jedinou schopnost člověka úspěšně jednat a dále rozvíjet svůj potenciál na základě integrovaného souboru vlastních zdrojů, a to v konkrétním kontextu různých úkolů a životních situací, spojenou s možností a ochotou (motivací) rozhodovat a nést za své rozhodnutí odpovědnost.

Termín zdroj je použit v obecnějším významu vstup do systému. Myslí se jím soubor veškerých informací, znalostí (i s přímými teoretickými poznatky, v domnění), dovedností a důvěrností jedince. Tyto své zdroje (neboli vstupy) pak jednotlivec kombinuje a používá při plnění konkrétních úkolů, při dosahování cílů a při řešení nejrozličnějších životních situací. Uplatňuje se zde princip přeměny vstup/zdrojů na výstupy/výsledky. Tímto rozumíme úspěšné dosažení předem definovaného cíle, v širším slova smyslu můžeme hovořit o kompetentním jednání. Kompetence se tedy zásadně projevují v chování, respektive v průběhu a výsledku nějaké činnosti (dosažení cíle). Důležitá je uvědomit si rozdíl mezi pojmy kompetence a schopnost. Schopnost lze definovat jako předpoklad k výkonu, jeden ze zdrojů, které má člověk k dispozici a jež se obvykle pojí

s určitou oblastí lidské činnosti. Schopnost se tedy může označit jako jeden ze vstupů, kompetence je proti tomu výstupem (Vetešková, 2008).

Obr. 3: Hierarchický model struktury kompetence (Kubeš, 2004a)

Zjednodušeně můžeme kompetence chápat jako š obsahové rámce popisující profesi. Profesi u itelské kompetence můžeme definovat podle Pedagogického slovníku (Průcha, 2013) jako: *soubor v domostí, dovedností, postoj a hodnot d ležitých pro výkon u itelské profese. Vztahují se k profesní, obsahové a osobnostní slofke standardu u itelství.*

2.2.1 Klíčové profesní kompetence u itele

Profesní kompetence zahrnují především teoretické a praktické pedagogické znalosti (dovednosti). Vymezují obsahové oblasti pedagogických znalostí. Jsou odpovědí na otázku: *Co v-echno u itel pot ebuje znát, aby mohl úspěšně vykonávat svoji profesi?* (Tomec, 2005)

Jeden z nejpropracovanějších modelů vytvořila J. Vašutová (2007). Na jeho základě definovala profesní standardy vybraných kategorií učitelů. Při naplnění profesních standardů vycházela ze souasných funkcí školy a obecných perspektivních vzdělávacích cílů, které jsou deklarovány ve zprávě Evropské komise: Vzdělávání pro 21. století. Jsou to tyto cíle a z nich odvozené funkce školy (podle Dytrtové, 2009):

- **U it se poznávat** ó kvalifika ní funkce –koly, zaji– ují u itelé díl ími kompetencemi: p edm tovou, didaktickou a psychodidaktickou, pedagogickou, informa ní, manaflerskou, diagnostickou a hodnotící.
- **U it se fít spole n** ó socializa ní funkce –koly, zaji– ují u itelé díl ími kompetencemi: komunikativní, sociální, prosociální, interven ní.
- **U it se konat** ó integra ní funkce –koly, zaji– t na kompetencemi: osobnostn kultivující, multikulturní, environmentální, proevropskou.
- **U it se být** ó personaliza ní funkce –koly, zaji– ují u itelé díl ími kompetencemi: dia- gnostickou, hodnotící (i sebehodnotící), poradensko-konzulta ní.

Následující vymezení kompetencí u itele je považováno za podstatu charakteristiky u itel- ské profese a m lo by být východiskem pro p ípravu u itele. V celostním p ístupu k profesi u itele je formulováno sedm klí ových kompetencí (Va–utová, 2007):

Kompetence oborov p edm tová

U itel:

- o má osvojeny systematické znalosti aproba ního oboru v rozsahu a hloubce odpoví- dající pot ebám typu –koly, na které vyu uje;
- o dovede aplikovat praktickou zku– enost z oboru do vzd lávacího obsahu p edm tu;
- o je schopen transformovat poznatky p íslu– ných obor do vzd lávacích obsah vyu- ovacích p edm t ;
- o dovede integrovat mezioborové poznatky a vytvá et mezip edm tové vztahy;
- o umí vyhledávat a zpracovávat informace zejména v oblasti aproba ního oboru , dis- ponuje; uflivatelskými dovednostmi informa ní a komunika ní technologie.

Kompetence didaktická/psychodidaktická

U itel:

- o ovládá strategie vyu ování a u ení;
- o dovede vyuflívat základní metodický repertoár ve výuce daného p edm tu a je schopen je p ízp sobit individuálním pot ebám flák a pofladavk m konkrétní –ko- ly;
- o má p ehled o vzd lávacích programech a dovede s nimi pracovat p i tvorbu vlast- ních výukových projekt ;

- má znalosti o teoriích hodnocení a jejich psychologických aspektech a dovede používat nástroje hodnocení vzhledem k vývojovým a individuálním zvláštnostem žáků a požadavkům konkrétních škol;
- je schopen používat informačních a komunikačních technologií pro podporu učení žáků.

Kompetence pedagogická

Učitel:

- rozumí procesy výchovy a dovede toto porozumění aplikovat do praktické roviny (do komunikace se žáky);
- dovede se orientovat v kontextu výchovy a vzdělání na základě znalostí vzdělávacích soustav a trendů jejich rozvoje;
- je schopen podporovat rozvoj individuálních kvalit žáků v oblasti volní a zájmové;
- má znalosti o právech dítěte a respektuje je ve své práci.

Kompetence diagnostická a intervenční

Učitel:

- dovede použít prostředky pedagogické diagnostiky;
- je schopen identifikovat žáky se specifickými poruchami učení a chování a dovede upravit výběr učiva a metod využití jejich možností;
- ovládá způsoby vedení nadaných žáků;
- je schopen rozpoznat sociálně patologické projevy žáků, šikanu a týrání a zná možnosti jejich prevence a nápravy, které zprostředkuje;
- ovládá prostředky zajištění kázně;
- umí řešit školní výchovné situace a výchovné problémy.

Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní

Učitel:

- ovládá prostředky utváření příznivého pracovního/učebního klimatu ve třídě /škole na základě znalostí sociálních vztahů žáků;
- ovládá prostředky profesní socializace žáků a dovede je prakticky učit;
- dovede se orientovat v náročných sociálních situacích ve škole i mimo školu a je schopen zprostředkovat jejich řešení;

- zná možnosti a meze vlivu mimo-kolního prostředí, vrstevník a médií na fláky, dovede analyzovat příiny negativních postoj a chování flák a uflít prostředíky ná-pravy;
- dovede efektivn komunikovat nejenom se fláky, ale i s jejich rodi i a s kolegy.

Kompetence manaflerská

U itel:

- ovládá zp soby vedení flák a vytvá í podmínky pro efektivní spolupráci ve t íd ;
- má základní znalosti o zákonech a dal-ích normách a dokumentech vztahujících se k výkonu jeho profese, k jeho pracovnímu prostředí a k profesi/zam stnání, na n fl p ipravuje fláky a dovede je prakticky aplikovat ve výuce;
- orientuje se ve vzd lávací politice a je schopen její reflexe ve své pedagogické prá-ci;
- má znalosti o podmínkách a procesech fungování -koly;
- ovládá základní administrativní úkony spojené s evidencí flák a jejich vzd láva-cích výsledk , ovládá vedení záznam a výkaznictví;
- má organiza ní schopnosti pro mimovýukové aktivity flák ;
- je schopen vytvá et projekty na úrovni institucionální spolupráce v etn zahrani ní.

Kompetence profesn a osobnostn kultivující

U itel:

- má znalosti v-eobecného rozhledu, tj. v oblasti filozofické, kulturní, politické, právní, ekonomické a dovede jimi p sobit na formování postoj a hodnotových ori-entací flák ;
- umí vystupovat jako reprezentant profese na základ osvojení zásad profesní etiky;
- umí vystupovat ve -kole i na ve ejnosti jako pedagogický profesionál;
- dovede argumentovat pro obhájení svých pedagogických postup ;
- má osobnostní p edpoklady pro kooperaci s kolegy ve sboru;
- je schopen sebereflexe na základ sebehodnocení a hodnocení r znými subjekty;
- dovede reagovat na zm ny výchovn -vzd lávacích podmínek (ve -kole, t íd).

2.3 Obecné principy a zásady práce s nadanými

V literatuře můžeme nalézt obecné principy práce s nadanými žáky. Patří mezi ně (Havigerová, 2011):

Neautoritativní komunikace – způsob výchovy a komunikace založený na autoritativním stylu, kdy platí zákazy a příkazy bez dalšího vysvětlení sledovaného záměru, může dítě prožívát jako neporozumitelné vzniklé situace a brání se buď útokem, nebo uzavíráním do sebe.

Pozorné naslouchání – u nadaných dětí je velmi důležitě pozorné naslouchání jejich potřebám a respektování jejich názoru.

Nenutit nadané dítě do innosti – nadané děti mají často rády svá pravidla, nemusí být ochotny přijímat pravidla dospělých. Je potřeba rozlišit, jestli žák nerespektuje pravidla a narouští po zádech, v takovém případě je třeba zasáhnout. Ale přehnané strukturování jejich času může ničit přirozenou touhu dětí po vlastním objevování.

Prostor pro prezentaci dítěte – pokud dostane dítě možnost prezentovat své výtvary, myšlenky a nápady, zažívá pocit, že se jemu samotnému něco podařilo. Obdiv dospělých i vrstevníků, pocit uznání a pochvaly je pro harmonický rozvoj osobnosti klíčovými.

Provádět společné hodnocení inností – nadané děti bývají někdy citlivé na kritiku. Při společném hodnocení dostane dítě příležitost posoudit své nedostatky a učit se, že kritika může být i velmi pozitivním faktorem osobního rozvoje.

Realistické očekávání – je žádoucí, aby očekávání rodičů i pedagogů vůči nadanému dítěti byla realistická. Příliš nízké očekávání mohou způsobit stagnaci ve vývoji a zpomalit rozvoj potencialit dítěte. Nadměrné očekávání mohou dítě frustrovat, protože je nedokáže splnit a může se cítit pod tlakem.

Společnost nadaných dětí – člověk se obvykle cítí dobře ve společnosti lidí podobných. Pro rozvoj sociálních dovedností, rozumových schopností i porozumění sobě samému je vhodné, aby se dítě setkávalo s vrstevníky, kteří jsou podobně šodli-ní, například také nadaní. Děti tak mohou navzájem konfrontovat své poznatky a souhlasně sdílet zkušenosti, zážitky i problémy.

Pro učitele je důležité znát zásady práce s nadanými žáky, aby jejich potenciál mohl být plně rozvinut. Mezi základní zásady práce s nadaným žákem patří (Foltánková, 2009):

1. Umožnit pracovat rychlejším tempem
2. Méně procvičování, umožnit postup dopředu
3. Náročná výuka
4. Nezávislost
5. Kreativní myšlení a divergentní úkoly
6. Abstraktní úlohy
7. Kontakt s intelektovými vrstevníky
8. Zkušenostní učení
9. Umožnit ranou specializaci v rámci výuky
10. Opora o vlastní zájmy

II. PRAKTICKÁ ÁST

3 CÍL VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na užití kompetencí nadaných žáků a jejich hodnocení vlastních kompetencí, které pozitivně nebo negativně ovlivní jejich práci s nadanými žáky.

3.1 Hlavní cíl výzkumu

Hlavní cíl výzkumu je zjistit, jak hodnotí učitelé vliv svých znalostí, dovedností a pedagogických kompetencí při práci s nadanými žáky a jestli tyto kompetence jsou výrazně jiné, než u učitelů, kteří s nadanými žáky nepracují.

3.2 Dílčí cíle výzkumu

V rámci bakalářské práce byly stanoveny dílčí cíle, které vyplývaly z charakteru zjišťovaných informací.

Dílčí cíle výzkumu měly za úkol zjistit:

- Které z očekávaných kompetencí učitelů pozitivně ovlivní práci s nadanými žáky? A liší se od kompetencí, které ovlivní učitele běžných tříd?
- Které z očekávaných kompetencí učitelů negativně ovlivní práci s nadanými žáky? A liší se od kompetencí, které ovlivní učitele běžných tříd?
- Liší se kompetence ovlivňující práci učitelů u nadaných žáků podle věku učitelů?
- Liší se kompetence ovlivňující práci učitelů u nadaných žáků podle délky pedagogické praxe?
- Liší se kompetence ovlivňující práci učitelů u nadaných žáků podle pohlaví?

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Na základě stanoveného hlavního cíle a dílčích cílů výzkumu jsem si stanovila proměnné výzkumu. Proměnnou byli učitelé, mezi kterými výzkum probíhal. Na základě dílčích cílů byly stanoveny tyto nezávislé proměnné:

U učitelů nadaných fláků : učitel na střední škole, vyučující nadané fláky;

U učitelů s různými nadáními: učitel na střední škole, vyučující fláky s různým nadáním;

U učitelů mladého věku: věk do 39 let;

U učitelů staršího věku: věk nad 40 let;

U učitelů začínajících: pedagogická praxe do 10 let;

U učitelů zkušených: pedagogická praxe nad 10 let.

Závislou proměnnou jsou názory učitelů, jejich sebehodnocení. Jedná se o měřitelnou proměnnou a její obor hodnot je 1- ovlivuje velmi pozitivně, 2- ovlivuje pozitivně, 3- neovlivuje, 4 - ovlivuje negativně, 5- ovlivuje velmi negativně. Na jedné straně stojí hodnoty 1 a 2, které vyjadřují pozitivní vliv (kladný názor, hodnocení faktoru pozitivně) a na druhé straně stojí hodnoty 4 a 5, které vyjadřují negativní vliv (záporný názor, hodnocení faktoru negativně). Bod 3 má na škále neutrální hodnotu, kdy faktor neovlivuje.

Po definici proměnných byl zvolen kvantitativní přístup, dotazníková metoda. Jde o písemné kladení otázek a získávání písemných odpovědí od respondenta. Dotazník je sestaven tak, aby otázky byly srozumitelně definovány a uspořádány dle určité struktury. Hlavní výhodou dotazníkového šetření je fakt, že během relativně krátké doby lze získat relativně velké množství potřebných informací (Chráška, 2007).

Dotazník, který je součástí přílohy (Příloha 1 a 2) jsem zkonstruovala sama a je inspirovaný disertační prací Janíkové (Janíková, 2013).

Jednotlivé položky jsou rozlišovány podle cílů, pro které jsou určeny. První čtyři otázky slouží k charakterizaci respondentů. Další část dotazníku je tvořena 26 položkami. Pro posouzení každé položky jsem použila pětistupňovou škálu: 1- ovlivuje velmi pozitivně, 2- ovlivuje pozitivně, 3- neovlivuje, 4- ovlivuje negativně, 5- ovlivuje velmi negativně.) Je nabídnuta i odpověď „Nevím, nemohu posoudit, kterou ovšem žádný z respondentů nevyužil. Položky v dotazníku jsou zkonstruované tak, aby na základě jejich zodpovězení,

bylo možno posoudit, jak u učitelů hodnotí vliv svých znalostí, dovedností a pedagogických kompetencí. Na základě teoretických východisek o rozdělení profesních kompetencí v kapitole 2.2.1 byly pro každou kompetenci stanoveny minimální úroveň i položky.

Všechny položky v dotazníku byly přiřazeny do kompetencí následujícím způsobem:

- Kompetence oborově odborná: položky 1, 2, 3 (*Rozsah a hloubka znalostí využívaného předmětu, Aplikace praktické zkušenosti z oboru do obsahu předmětu, Vyhledávání a zpracování informací v oblasti využívaného předmětu*)
- Kompetence didaktická/psychodidaktická: položky 4, 5, 6, 8, 14, 20 (*Znalosti didaktiky předmětu (vhodné metody, formy výuky), Používání informačních a komunikačních technologií, vytváření školního vzdělávacího programu využívaného předmětu, Hodnocení škol (průběžné, sumativní), Využití aktivizačních metod ve výuce (projektová výuka, experiment, objevování), Znalosti a dovednosti motivace škol)*)
- Kompetence pedagogická: položky 18, 19, 21 (*Znalost a respektování práv škol, Podpora a rozvoj individuálních kvalit škol v zájmové oblasti, Formování postojů a hodnotových orientací škol*)
- Kompetence diagnostická a intervenční: položky 15, 25, 22 (*Řešení výchovných problémů škol/ třídy, Výběr učiva pro školky se specifickými poruchami učení a chování, Zajištění kázně ve třídě*)
- Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní: položky 9, 10, 11 (*Komunikace s rodiči a školky, Vytvoření pozitivního klimatu třídy, Analýza příčin negativních postojů a chování škol*)
- Kompetence manažerská: položky 12, 13, 24, 26 (*Pedagogické aktivity mimo školu (kurzy, kroužky, besedy), Administrace dokumentů vztahující se k výkonu profesní, Vytváření a vedení školních projektů, Organizace práce skupin škol ve využití*)
- Kompetence profesní a osobnostně kultivující: položky 16, 17, 23 (*Hodnocení vlastní práce, Nutnost vzdělávat se (četba odborných publikací, absolvování školních), Spolupráce s kolegy*)

Z položek byl ke každé kompetenci vypočítán aritmetický průměr pro všechny skupiny učitelů, které jsem si stanovila v dílčích cílech výzkumu.

4.1 Stanovení hypotéz

V další části textu jsou stanovené čtyři statistické hypotézy, které vyplývají z hlavního cíle a z dílčích cílů výzkumu.

- H 1:** Mezi hodnocením kompetencí u učitelů obecných tříd a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků jsou statisticky významné rozdíly.
- H 2:** Mezi hodnocením kompetencí u mladších učitelů nadaných žáků a hodnocením kompetencí u starších učitelů nadaných žáků jsou statisticky významné rozdíly.
- H 3:** Mezi hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků s kratší pedagogickou praxí a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků s delší pedagogickou praxí jsou statisticky významné rozdíly.
- H 4:** Mezi hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků nejsou statisticky významné rozdíly.

Odvození hypotéz

Pro výběr vhodného učitele pro nadané žáky je důležité vidět, jaký by měl být. Kromě osobnostních vlastností a pedagogických kompetencí, mělo být jedním z kritérií i zkušenost dána v jaké podobě délkou pedagogické praxe. Je předpoklad, že u starších učitelů se může jejich zkušenost odrazit i pozitivnějším hodnocením jednotlivých faktorů. Na druhé straně mohou mladší učitelé být s problematikou nadaných žáků více seznámeni ze studia na vysoké škole. V době diskuzí nad tím, kterými negativními důsledky feminizace školství je možné sledovat případné rozdíly mezi hodnocením jednotlivých faktorů u žen a mužů.

4.2 Charakteristika zkoumaného vzorku

Pro realizaci výzkumného vzorku byli vybráni učitelé vykonávající svoji pedagogickou činnost na školách sekundárního vzdělávání. O spolupráci byli požádáni učitelé ze škol, které leží ve Zlínském kraji. Pro výzkum byli vybráni učitelé, kteří pracují s nadanými žáky na víceletých gymnáziích a dále učitelé v obecních třídách ze středních odborných škol. Respondentů bylo 50, průměrný vzorek byl rozdělen rovnoměrně podle učitelů nadaných žáků a učitelů v obecních třídách. U učitelů byli vybráni náhodně napříč všemi pohlavími.

4.3 Zpracování dat

Zpracování dat získaných z dotazníkového šetření probíhalo v několika krocích. Zcela na začátku byly vysloveny hlavní cíle práce, na které byl provedený výzkum odpovídat. Na základě určení cílů práce proběhlo stanovení hypotéz. Dotazníky byly rozděleny do skupin podle uitelů nadaných fláků a uitelů v běžných podmínkách. Dále probíhalo dělení dotazníků podle věku uitelů, délky pedagogické praxe a pohlaví uitelů. Všechna shromážděná data z dotazníků jsem zaznamenala do souboru v programu Microsoft Excel.

Statistickou metodu, kterou jsem použila pro vyhodnocení dat je Studentův t-test. Pomocí Studentova t-testu můžeme rozhodnout, zda dva soubory dat, získané měřením ve dvou různých skupinách objektu (v našem případě uitelů v běžných podmínkách a uitelů nadaných fláků), mají stejný aritmetický průměr (Chráska, 2007).

Nulovou hypotézu u Studentova t-testu testujeme pomocí kritéria t , které se vypočítá podle vztahu

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{s^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

Směrodatná odchylka s se vypočítává z hodnot získaných v obou skupinách z tzv. nestranného odhadu rozptylu s^2 podle vzorce

$$s^2 = \frac{1}{n_1 + n_2 - 2} \left[\sum_{i=1}^{n_1} (x_{1i} - \bar{x}_1)^2 + \sum_{i=1}^{n_2} (x_{2i} - \bar{x}_2)^2 \right]$$

$$s = \sqrt{s^2}$$

Vypočítanou hodnotu t srovnáváme s kritickou hodnotou testového kritéria pro zvolenou hladinu významnosti a příslušný počet stupňů volnosti.

Počet stupňů volnosti se u Studentova t-testu určuje podle vztahu

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

5 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

V následující části textu jsou vyhodnoceny všechny hypotézy. Pro přehlednost jsou výsledky seskupeny do tabulek a grafů. Výsledky jsou doprovázeny příslušným komentářem.

5.1 Testování H1

H1: Mezi hodnocením kompetencí u učitelů běžných tříd a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků jsou statisticky významné rozdíly.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy:

H₀: Mezi hodnocením kompetencí u učitelů běžných tříd a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi hodnocením kompetencí u učitelů běžných tříd a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků jsou statisticky významné rozdíly.

Výsledky a komentář :

Tabulka 1 zobrazuje zjištěné výsledky statistické analýzy. Na základě provedeního Studentova t-testu srovnáme vypočítané hodnoty t s kritickou hodnotou pro zvolenou hladinu významnosti $\alpha = 0,05$ a počet stupňů volnosti $f = 25 + 25 - 2 = 48$. V tabulce je nejbližší tabelovaná hodnota $t_{0,05}(45) = 2,014$. Protože vypočítaná hodnota je u každé kompetence menší než hodnota kritická, **musíme přijmout hypotézu nulovou**. Mezi hodnocením kompetencí u učitelů běžných tříd a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků *nejsou statisticky významné rozdíly*.

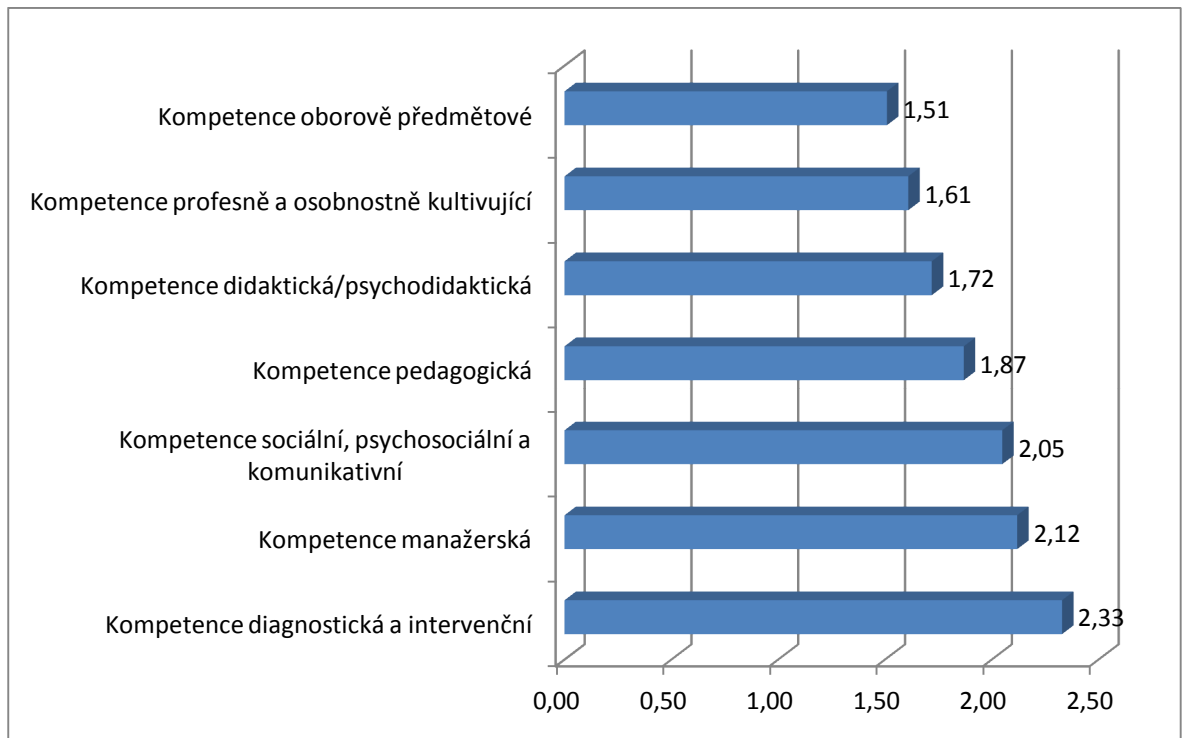
Pokud se podíváme na výsledky podrobněji, zjistíme, že obě skupiny zvolily nejpozitivněji hodnocenou kompetenci stejnou – kompetenci oborově odbornou. Ve zbylých skladbách kompetencí ušli se názory skupin rozcházejí. Na grafech 1 a 2 jsou jednotlivé kompetence seřazeny podle hodnocení učitelů od nejpozitivněji hodnocených po méně. Zajímavé je srovnání jednotlivých kompetencí, zvláště u kompetencí manažerských a kompetencí diagnosticko-intervenčních jsou rozdíly nejvíce patrné (graf 3).

Velmi zajímavé výsledky dostaneme, když se zaměříme na konkrétní položky v dotazníku. Na grafech 4 a 5 je znázorněno pro nejpozitivněji hodnocených polofek. Z výsledků je patrné, že obě skupiny nejlépe hodnotí podobné položky. Učitelé nadaných žáků i učitelé v běžných třídách pomáhají nejenom dostatečné znalosti jejich vyučovacích předmětů,

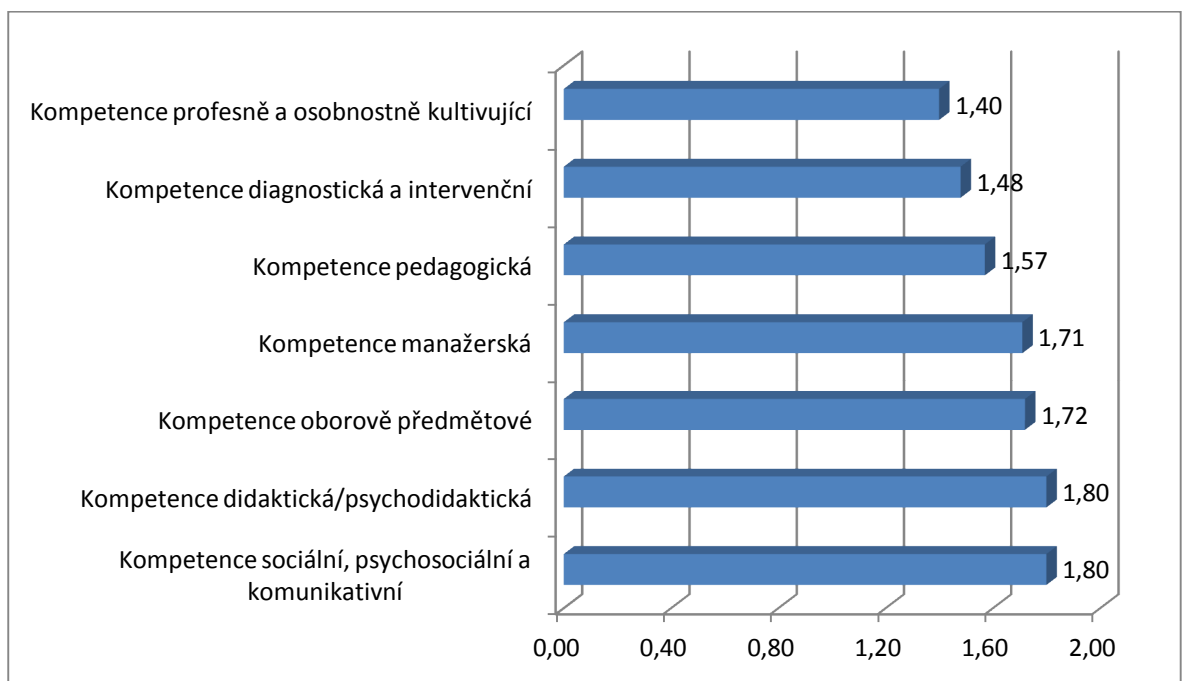
ale taktéfl spolupráce s kolegy a kreativn j-í metody práce s fláky ó vyuffití aktiviza níh metod ve výuce, vlastní tvorba speciálních materiál do hodin, vedení -kolních projekt . Z výsledk se dá odvodit, fle u itelé hodnotí své kompetence p eváfln velmi pozitivn nebo pozitivn . U fládné z kompetencí, ani u fládné z poloflek se nedá konstatovat, fle by ovliv ovala práci u itel s fláky negativn . Poloflky nejh e hodnocené v dotazníku se ve velké mí e shodují v obou skupinách. Jedná se o problémy s komunikací se fláky a rodi i, zaji-t ní kázn , e-ení výchovných problém a administrace dokument vztahující se k výkonu jejich profese.

	U itelé b fných t íd		U itelé nadaných flák			
	Po et	Pr m r	Po et	Pr m r	SO	T
Kompetence oborov p ed- m tové	25	1,51	25	1,48	0,381	0,245
Kompetence didactic- ká/psychodidaktická	25	1,72	25	1,59	0,416	1,132
Kompetence pedagogická	25	1,87	25	1,92	0,570	0,331
Kompetence diagnostická a interven ní	25	2,33	25	2,05	0,722	1,371
Kompetence sociální, psy- chosociální a komunikativní	25	2,05	25	1,95	0,661	0,571
Kompetence manaflerská	25	2,12	25	1,83	0,595	1,724
Kompetence profesn a osobnostn kultivující	25	1,61	25	1,53	0,480	0,590

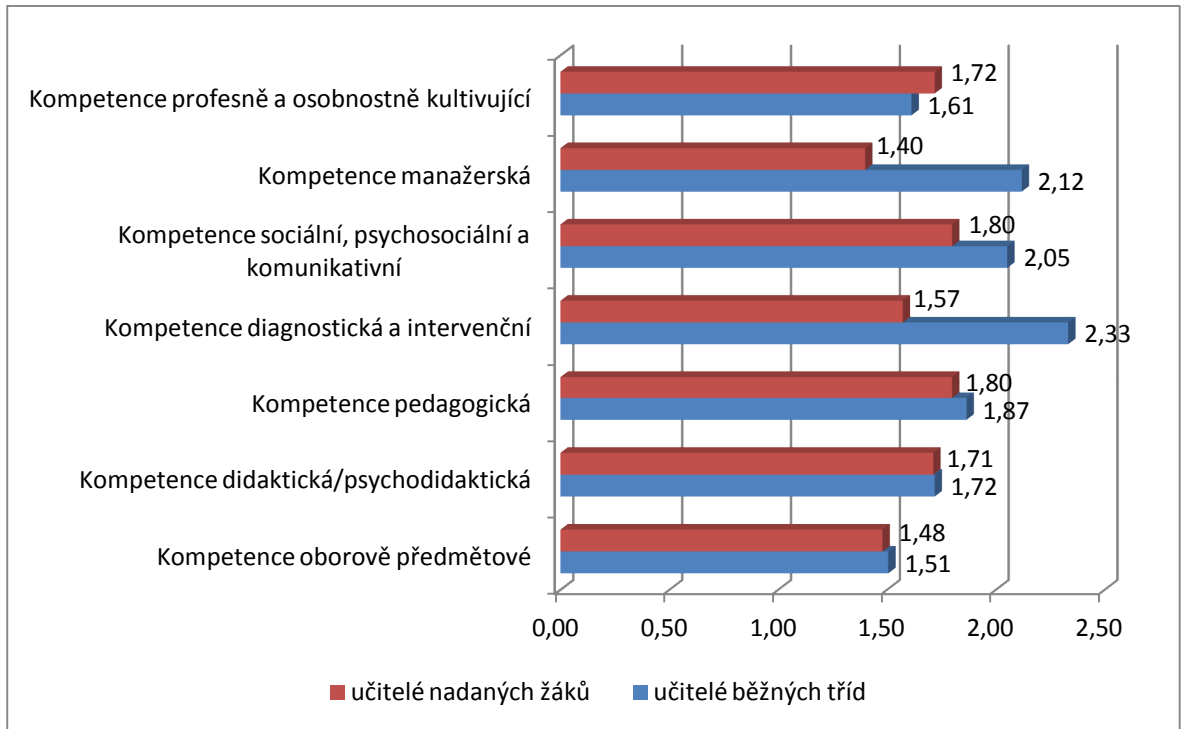
Tabulka . 2 ó Statistická analýza u vyhodnocení kompetencí u itel v b fných t ídách a u itel nadaných flák

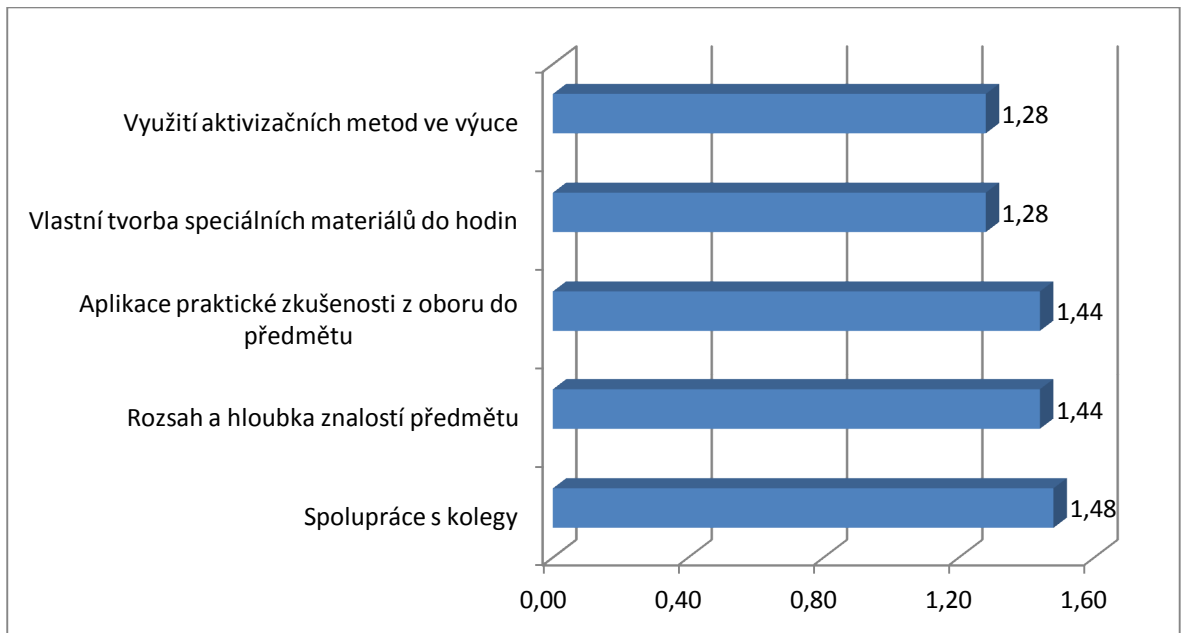
Graf . 1: Seznam kompetencí u uitel b fňých t íd

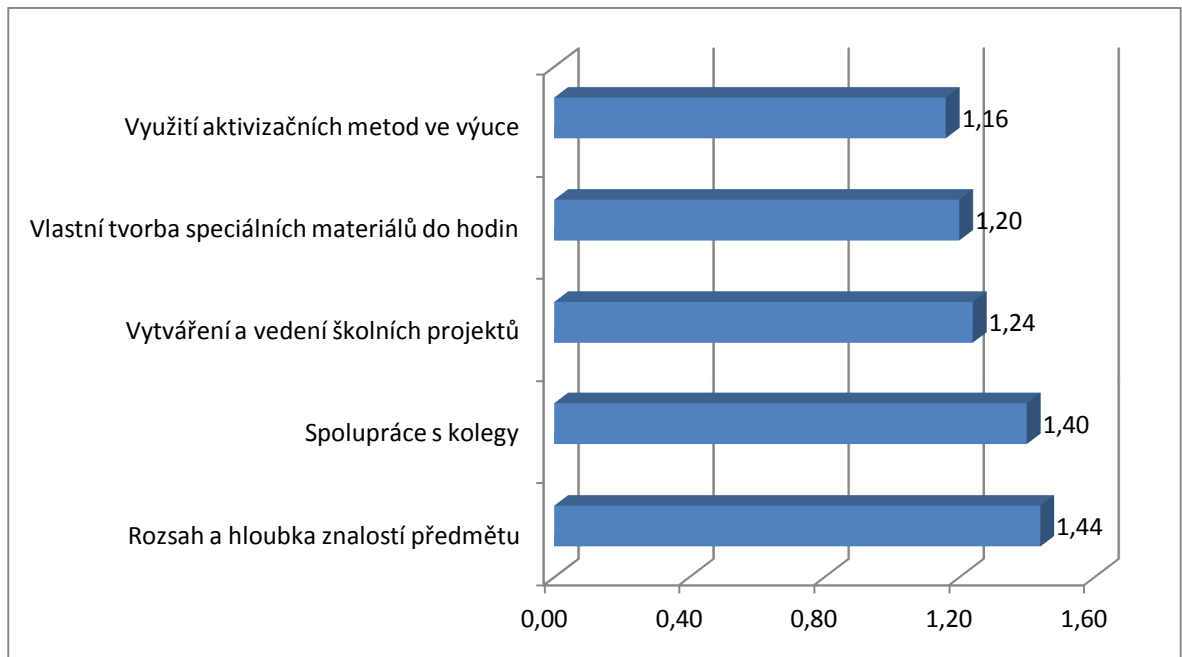
Graf . 2: Seznam kompetencí u uitel nadaných flák

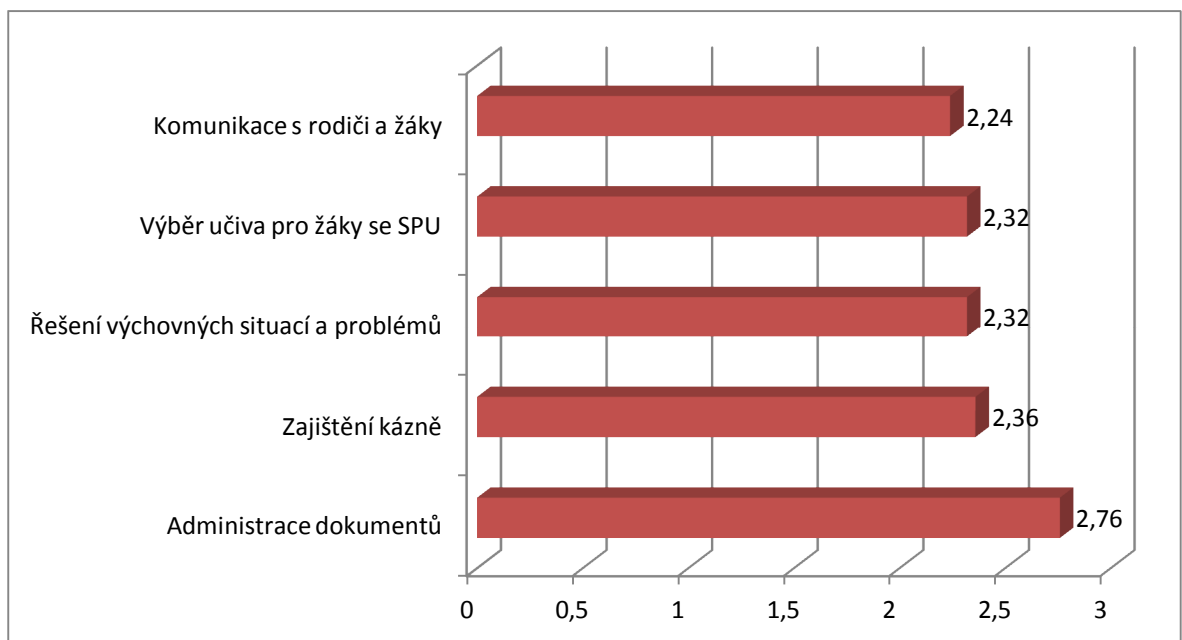
Graf .3: Srovnání kompetencí u učitel nadaných žáků a učitel v běžných třídách

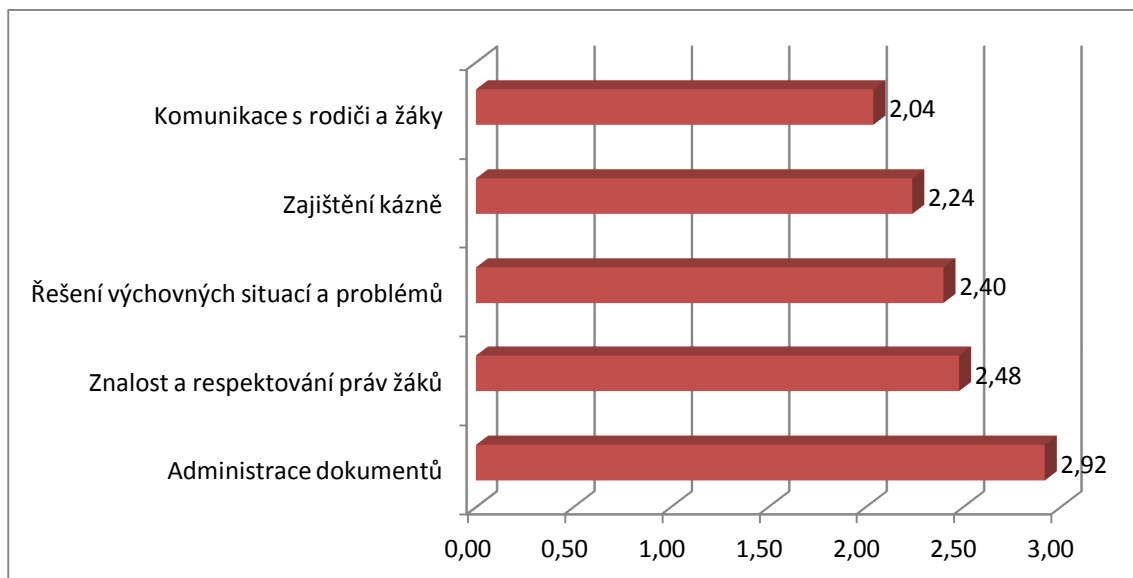
Graf .4: 5 polohkek, které nejpozitivněji ovlivňují práci učitele v běžných třídách

Graf .5: 5 poloflek, které nejpozitivněji ovlivňují práci u učitelů nadaných žáků

Graf .6: 5 poloflek, které byly hodnoceny nejvíce u učitelů v jejich vlastních slovech

Graf . 7: 5 polofek, které byly hodnoceny nejvíce u učitelů nadaných žáků

5.2 Testování H2:

H2: Mezi hodnocením kompetencí u mladších učitelů nadaných žáků a hodnocením kompetencí u starších učitelů nadaných žáků jsou statisticky významné rozdíly.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy:

H₀: Mezi hodnocením kompetencí u mladších učitelů nadaných žáků a hodnocením kompetencí u starších učitelů nadaných žáků nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi hodnocením kompetencí u mladších učitelů nadaných žáků a hodnocením kompetencí u starších učitelů nadaných žáků jsou statisticky významné rozdíly.

Výsledky a komentář :

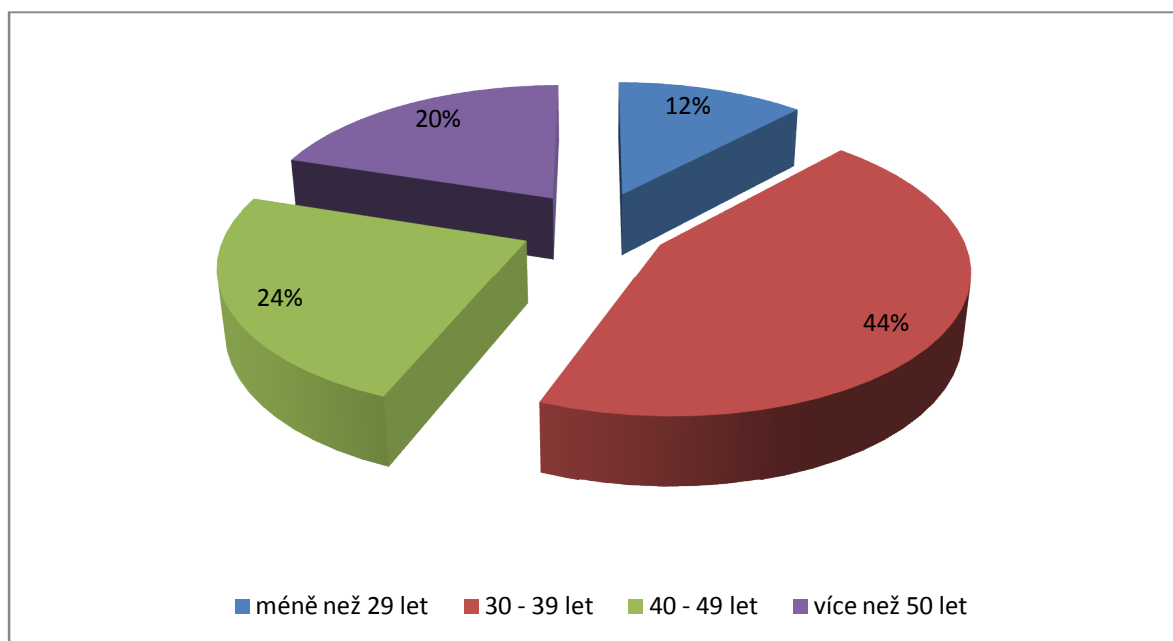
Na grafu . 8 je znázorněno rozdělení respondentů učitelů nadaných žáků podle věku. Pro účely zjištění rozdílů v hodnocení kompetencí učitelů podle jejich věku, byly učitelé rozděleny do dvou skupin: mladší učitelé do věku 39 let a starší učitelé nad 40 let. Výsledky jsou uvedeny v tabulce . 2. Na základě provedeného Studentova t-testu srovnáme vypočítané hodnoty t s kritickou hodnotou pro zvolenou hladinu významnosti $\alpha = 0,05$ a počet stupňů volnosti $f = 14 + 11 - 2 = 23$. V tabulce je tabelovaná hodnota $t_{0,05}(23) = 2,069$. Protože vypočítaná hodnota je u každé kompetence menší než kritická, **musíme přijmout**

hypotézu nulovou. Mezi hodnocením kompetencí u mladších uitelů nadaných žáků a hodnocením kompetencí u starších uitelů nadaných žáků *nejsou statisticky významné rozdíly.*

Při bližším prozkoumání grafu 9 nalezneme největší rozdíly v hodnocení vlastních kompetencí u kompetencí odborných a u kompetencí sociálních, psychosociálních a komunikativních. U zbylých kompetencí jsou rozdíly v celkovém hodnocení kompetencí zanedbatelné. Starší uitelé hodnotí vliv těchto kompetencí pozitivněji než mladší. Pokud srovnáme konkrétní položky v dotazníku na grafech 10 a 11, zjistíme, že u mladších uitelů pozitivněji hodnotí schopnost vyhledávat a zpracovávat informace z jejich vyučovacích podmínek a spolupráci s kolegy. Starší uitelé se opírají především o své znalosti didaktiky podmíněnou.

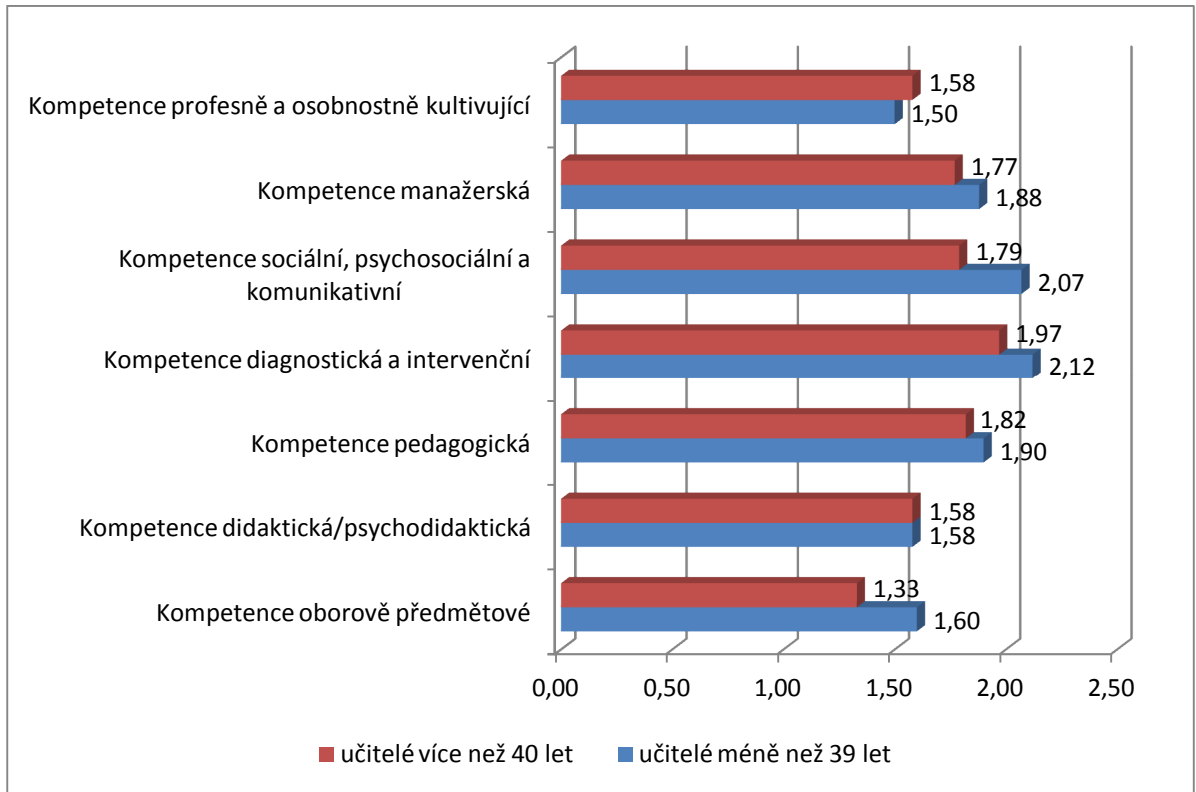
Při pohledu na opačný konec hodnocení jsou výsledky u obou skupin podle očekávání v nich, které položkách podobné (grafy 12 a 13). Jedná se o položky týkající se řešení výchovných problémů žáků /třídy nebo administrace dokumentů. Zajímavá položka je u uitelů starších 40 let, kde jeden z pěti nejvíce hodnocených faktorů je používání informatických a komunikačních technologií. Odpovídá to zjištění z některých výzkumů, kdy práce s počítačem je pro starší uitele zdrojem stresu.

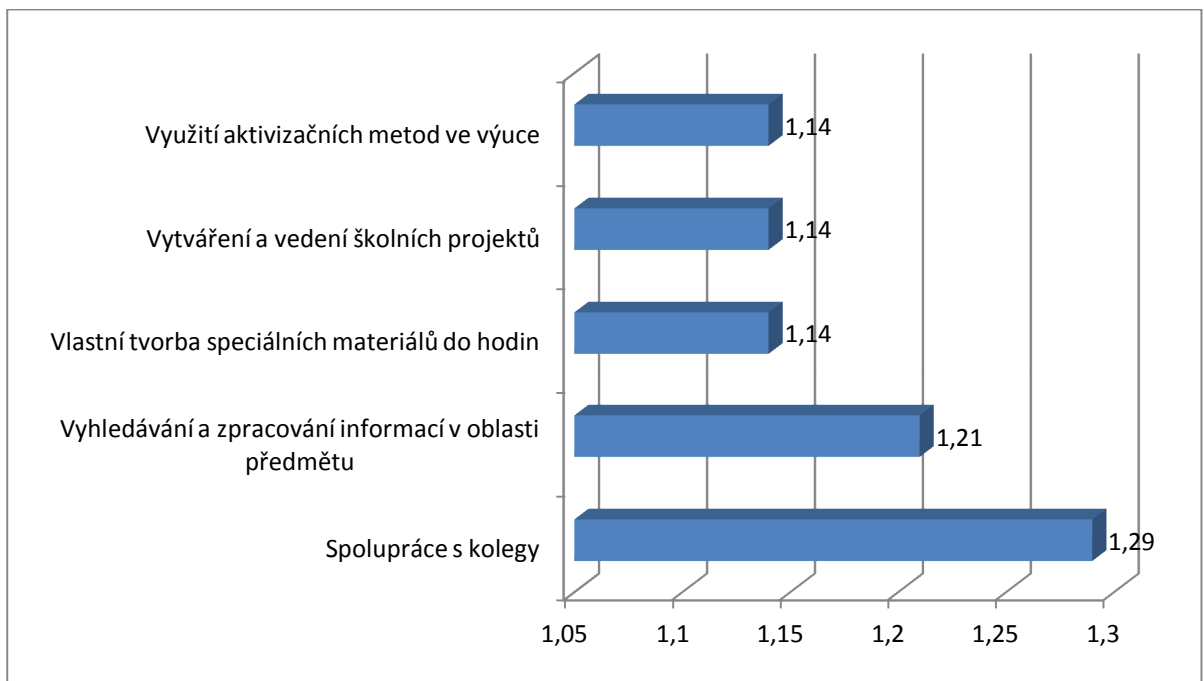
Graf 8: Složení výzkumného souboru: U uitelů nadaných žáků podle věku

	U itelů méně než 39 let		U itelů více než 40 let		SO t test	
	Počet	Průměr	Počet	Průměr		
Kompetence oborově pedagogické	14	1,60	11	1,33	0,357	1,822
Kompetence didaktická/psychodidaktická	14	1,58	11	1,58	0,417	0,002
Kompetence pedagogická	14	1,90	11	1,82	0,522	0,411
Kompetence diagnostická a intervenční	14	2,12	11	1,97	0,637	0,581
Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní	14	2,07	11	1,79	0,533	1,319
Kompetence manažerská	14	1,88	11	1,77	0,490	0,518
Kompetence profesní a osobnostně kultivující	14	1,50	11	1,58	0,479	0,391

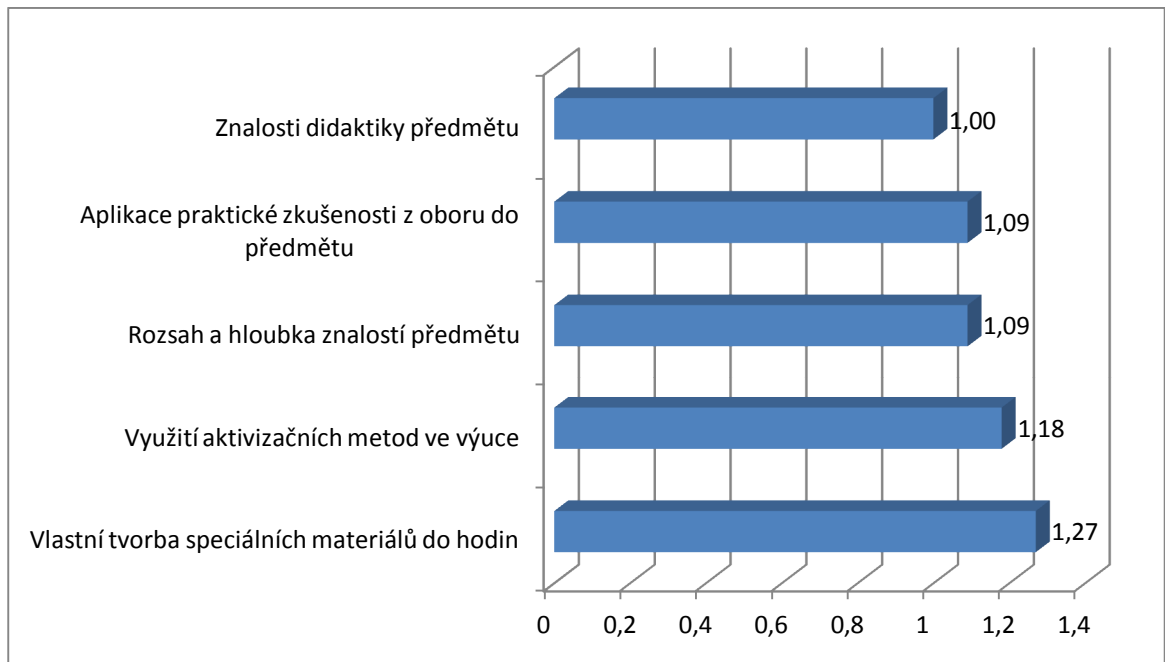
Tabulka . 2 ó Statistická analýza u vyhodnocení kompetencí mladších a starších u itelů nadaných žáků

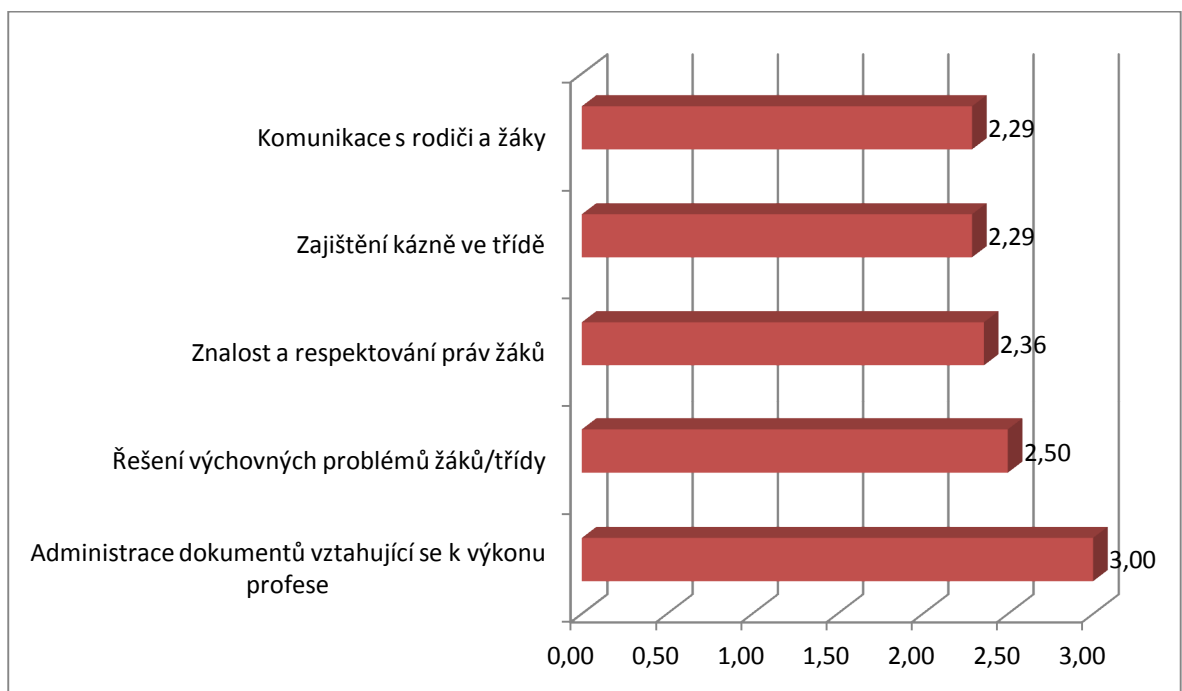
Graf . 9: Srovnání kompetencí u starších a mladších učitelů nadaných žáků

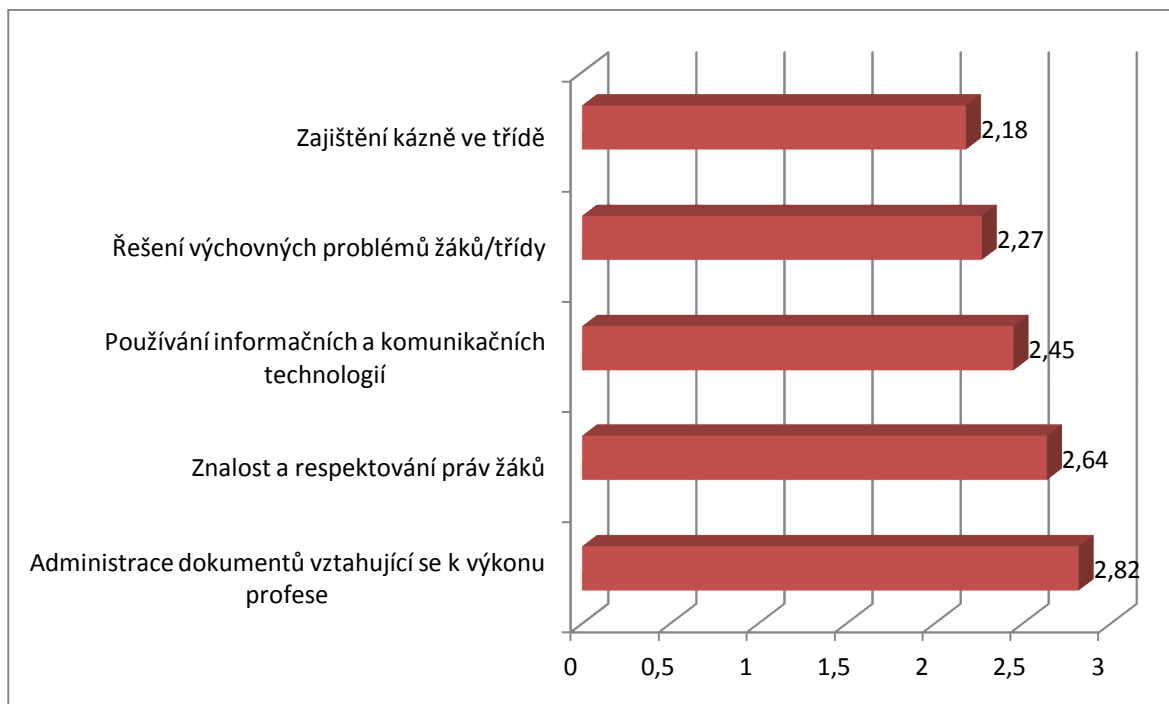
Graf . 10: 5 poloflek, které nejpozitivněji ovlivňují práci učitelů nadaných žáků ve věku do 39 let

Graf . 11: 5 polofek, které nejpozitivněji ovlivňují práci u učitelů nadaných žáků ve věku nad 40 let

Graf . 12: 5 polofek, které byly hodnoceny nejvyšší u učitelů nadaných žáků ve věku do 39 let

Graf . 13: 5 polohek, které byly hodnoceny nejvyšší u učitelů nadaných fláků ve věku nad 40 let

5.3 Testování H3

H3: Mezi hodnocením kompetencí u učitelů nadaných fláků s kratší pedagogickou praxí a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných fláků s delší pedagogickou praxí jsou statisticky významné rozdíly.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy:

H₀: Mezi hodnocením kompetencí u učitelů nadaných fláků s kratší pedagogickou praxí a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných fláků s delší pedagogickou praxí nejsou statisticky významné rozdíly.

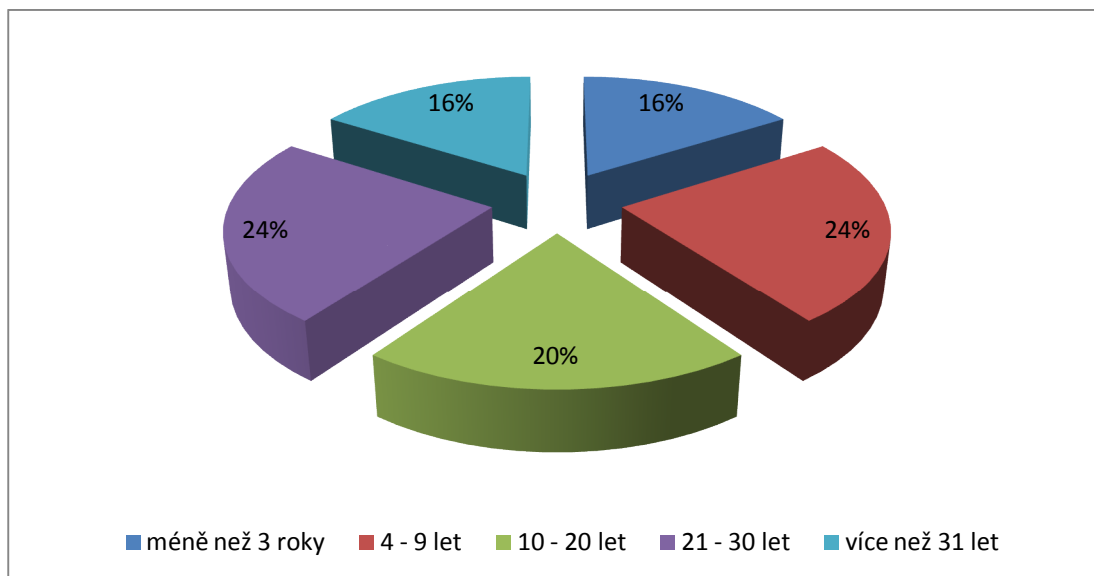
H_A: Mezi hodnocením kompetencí u učitelů nadaných fláků s kratší pedagogickou praxí a hodnocením kompetencí u učitelů nadaných fláků s delší pedagogickou praxí jsou statisticky významné rozdíly.

Výsledky a komentář :

Na grafu . 14 je znázorněno rozdělení respondentů učitelů nadaných žáků podle pedagogické praxe. Pro účely zjištění hodnocení kompetencí učitelů podle délky jejich pedagogické praxe, byly učitelé rozděleny do dvou skupin učitelé s kratší pedagogickou praxí do 10 let a učitelé s delší pedagogickou praxí nad 10 let. Výsledky jsou uvedeny v tabulce . 3. Na základě provedeného Studentova t-testu srovnáme vypočítané hodnoty t s kritickou hodnotou pro zvolenou hladinu významnosti $\alpha = 0,05$ a počet stupňů volnosti $f = 10 + 15 - 2 = 23$. V tabulce je tabelovaná hodnota $t_{0,05}(23) = 2,069$. Protože vypočítaná hodnota je u každé kompetence menší než hodnota kritická, **musíme přijmout hypotézu nulovou**. Mezi hodnocením kompetencí učitelů nadaných žáků s kratší pedagogickou praxí a hodnocením kompetencí učitelů nadaných žáků s delší pedagogickou praxí *nejsou statisticky významné rozdíly*.

Pokud se blíže podíváme na zjištěné výsledky, je v grafu . 15 nejvíce rozdíl v hodnocení vlastních kompetencí u kompetencí oborově-pedagogická a u kompetencí diagnostická a intervenční. Je vidět, že učitelé s delší pedagogickou praxí hodnotí vliv polofek působících do těchto kompetencí celkově pozitivněji než učitelé s kratší pedagogickou praxí. Pokud srovnáme konkrétní polofky v dotazníku na grafech . 16 a 17, uvidíme velkou shodu. U obou skupin jsou nejpozitivněji hodnocené polofky vlastní tvorba speciálních materiálů do hodin, využití aktivizačních metod ve výuce a vytváření a vedení kolních projektů .

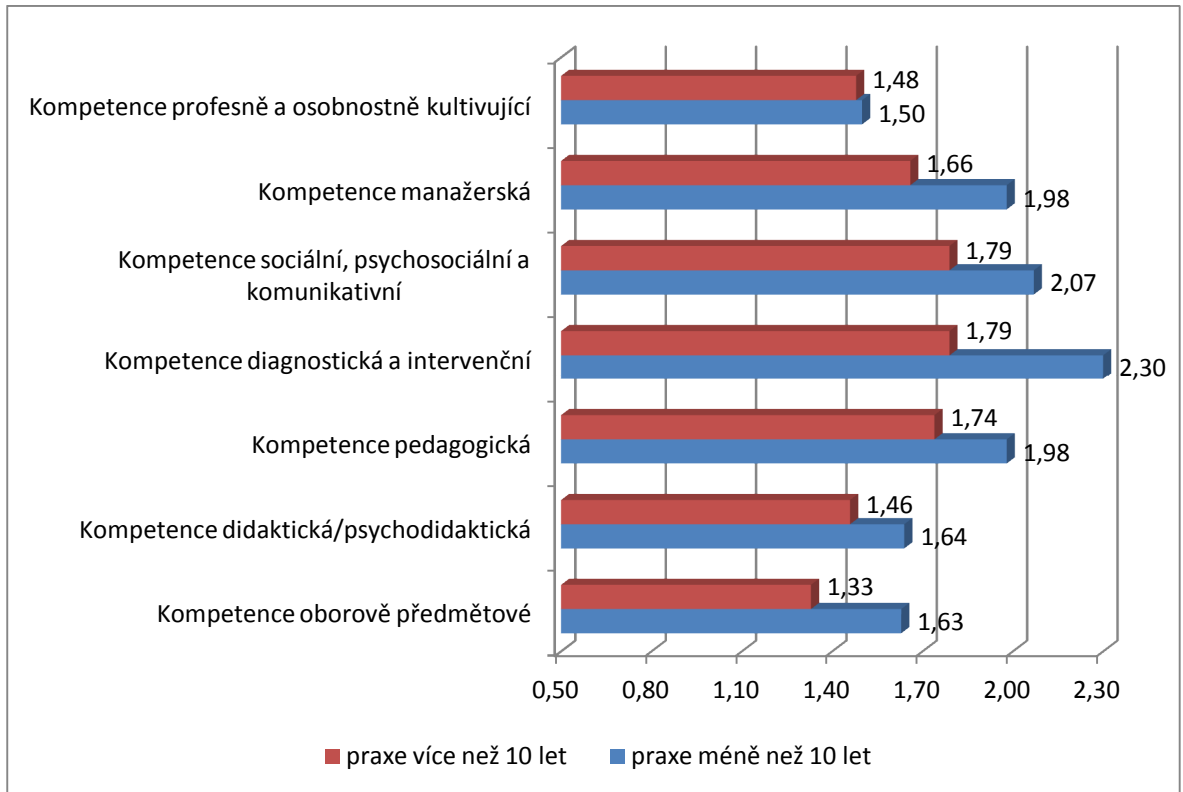
Z opačné konce hodnocení jsou výsledky u obou skupin podle očekávání v mnoha polofkách podobné a shodují se s výsledky u rozdělení učitelů podle jejich věku (graf . 18 a 19). Jedná se o polofky zjištění kázně, řešení výchovných problémů žáků /třídy nebo administrace dokumentů .

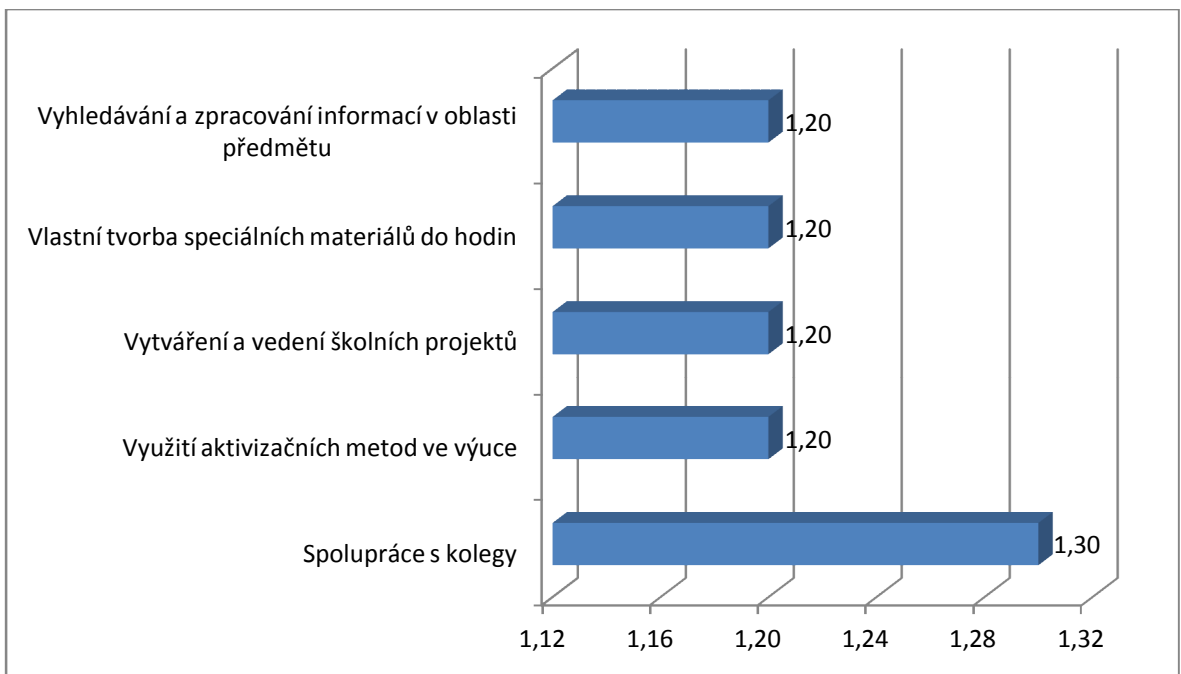
Graf . 14: Slofení výzkumného souboru: U itelů nadaných flák podle délky pedagogické praxe

	U itelů s praxí méně než 10 let		U itelů s praxí více než 10 let		SO t test	
	Počet	Průměr	Počet	Průměr		
Kompetence oborově pedagogické	10	1,63	15	1,38	0,359	1,745
Kompetence didaktická/psychodidaktická	10	1,64	15	1,53	0,427	0,611
Kompetence pedagogická	10	1,98	15	1,82	0,493	0,758
Kompetence diagnostická a intervenční	10	2,30	15	1,89	0,607	1,659
Kompetence sociální, psychosociální a komunikativní	10	2,07	15	1,87	0,544	0,901
Kompetence manažerská	10	1,98	15	1,73	0,477	1,240
Kompetence profesní a osobnostně kultivující	10	1,50	15	1,56	0,481	0,283

Tabulka . 3 o Statistická analýza u vyhodnocení kompetencí u itelů nadaných flák s delší a kratší pedagogickou praxí

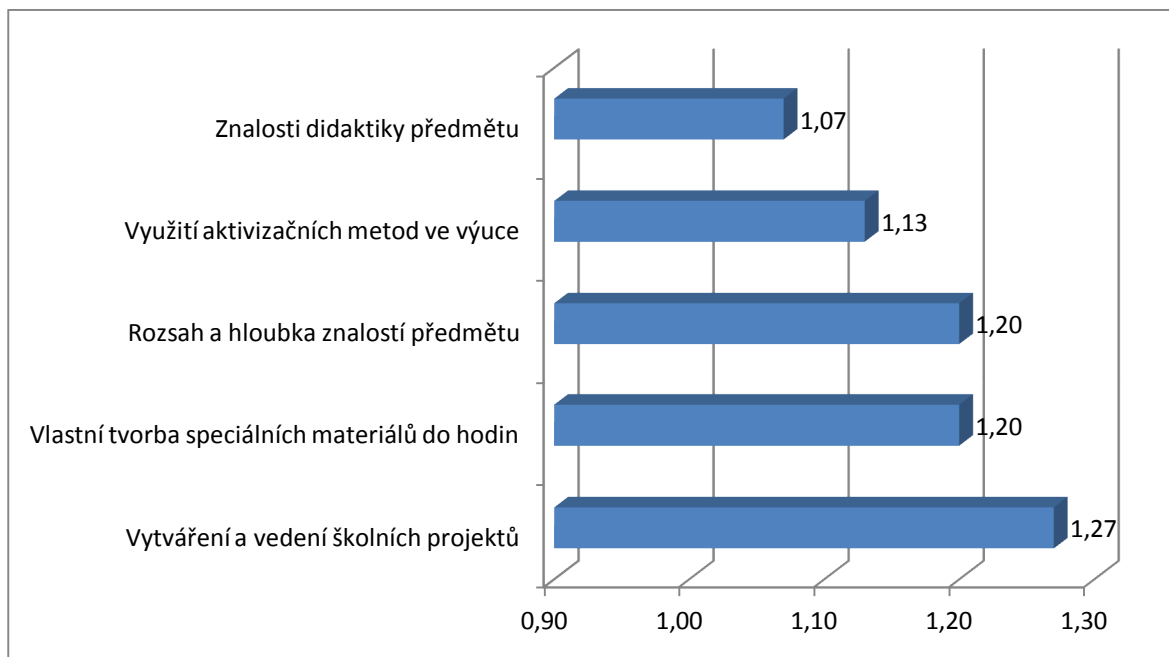

Graf . 15: Srovnání kompetencí u itel nadaných flák s del-í a krat-í pedagogickou praxí

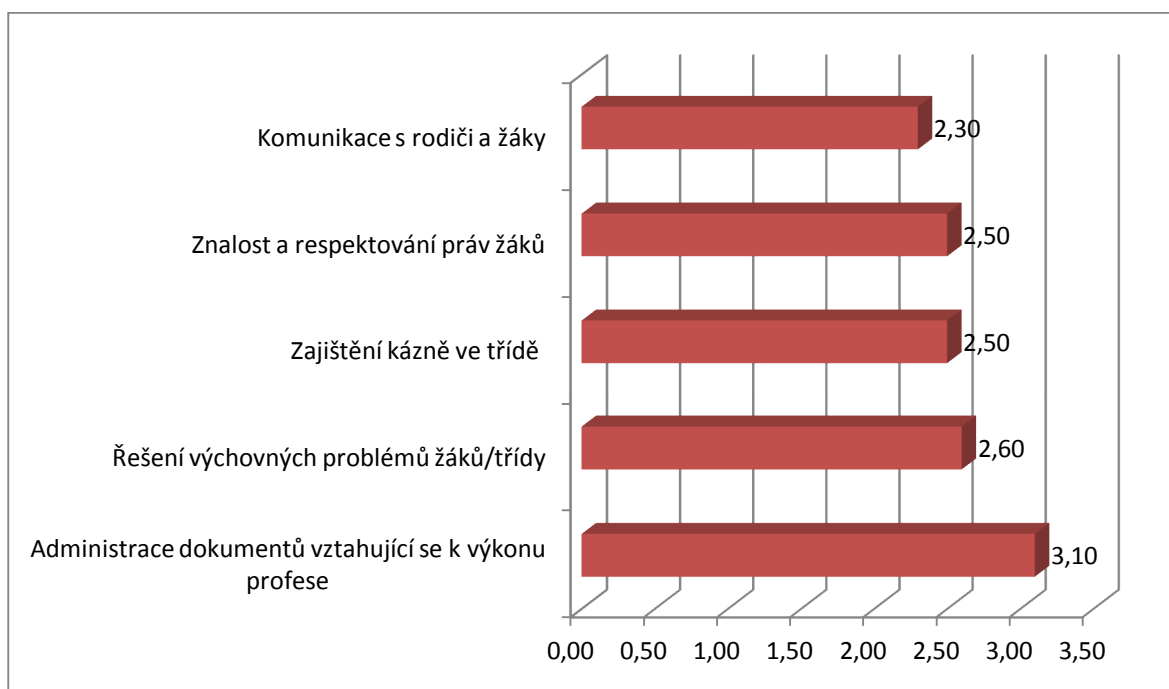

Graf . 16: 5 poloflek, které nejpozitivn ji ovliv ují práci u itele nadaných flák s pedago- gickou praxí mén efl 10 let

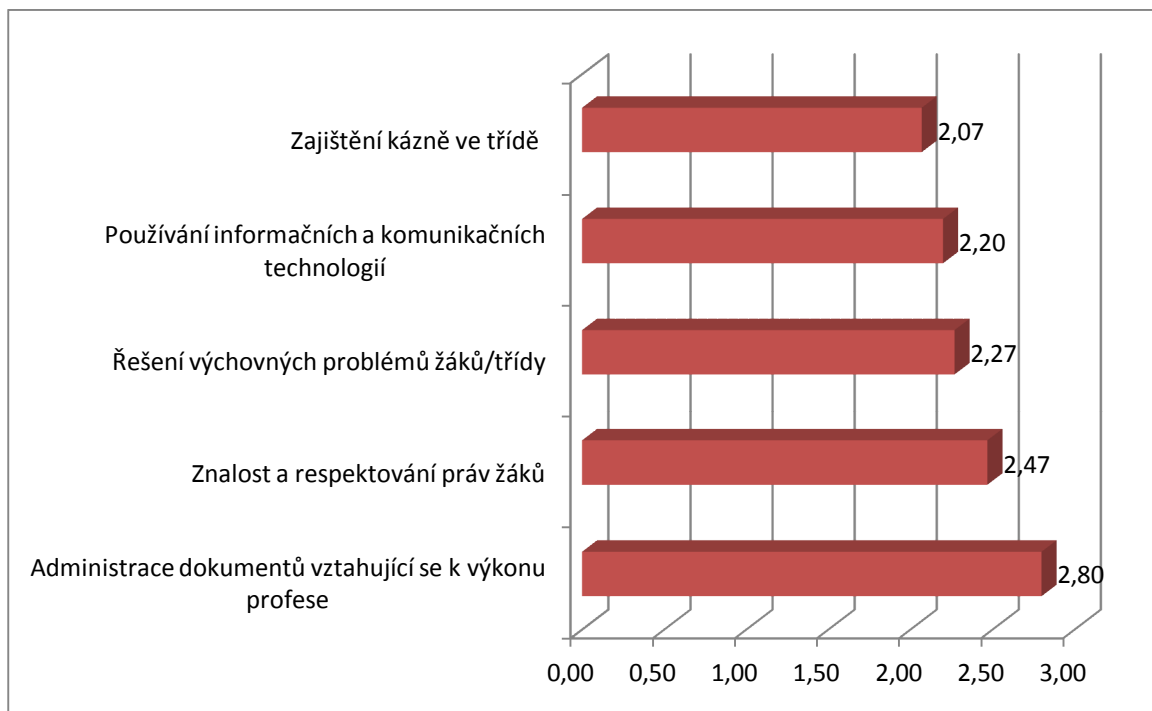

Graf . 17: 5 polofek, které nejpozitivněji ovlivní práci u itel nadaných flák s pedagogickou praxí více neř 10 let

Graf . 18: 5 polofek, které byly hodnoceny nejh e u u itel nadaných flák s pedagogickou praxí do 10 let

Graf . 19: 5 polofek, které byly hodnoceny nejh e u u itel nadaných flák s pedagogickou praxí nad 10 let

5.4 Testování H4

H4: Mezi hodnocením kompetencí u u itelek nadaných flák a hodnocením kompetencí u u itel nadaných flák nejsou statisticky významné rozdíly.

Stanovení nulové a alternativní hypotézy:

H₀: Mezi hodnocením kompetencí u u itelek nadaných flák a hodnocením kompetencí u u itel nadaných flák nejsou statisticky významné rozdíly.

H_A: Mezi hodnocením kompetencí u u itelek nadaných flák a hodnocením kompetencí u u itel nadaných flák jsou statisticky významné rozdíly.

Výsledky a komentá :

Výzkumu se zúčastnilo 64 % žen a 36% mužů. Na základě provedeného Studentova t-testu srovnáme vypočítané hodnoty t s kritickou hodnotou pro zvolenou hladinu významnosti $= 0,05$ a počet stupňů volnosti $f = 10 + 15 - 2 = 23$. V tabulce je tabelovaná hodnota $t_{0,05}(23) = 2,069$. Protože vypočítaná hodnota byla u každé kompetence menší než hodnota

kritická, **musíme přijmout hypotézu nulovou**. Mezi hodnocením kompetencí u učitelů nadaných žáků a hodnocením kompetencí učitelů nadaných žáků *nejsou statisticky významné rozdíly*.

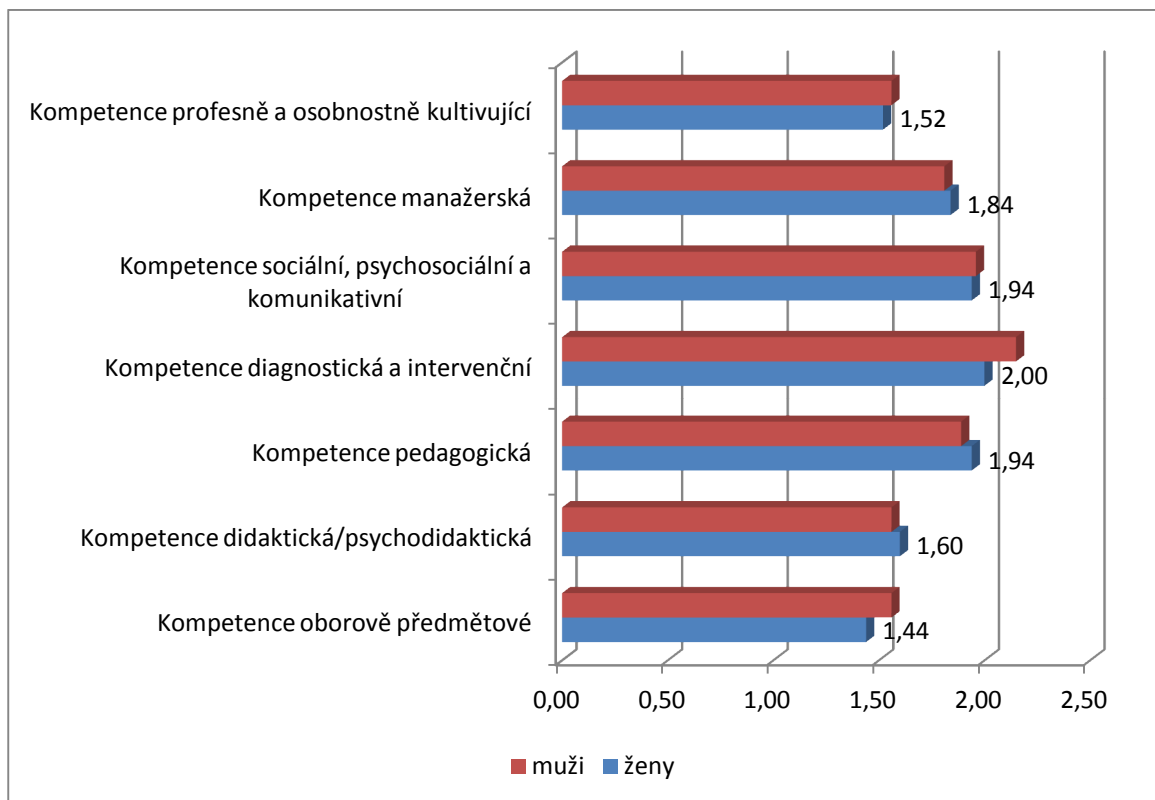
V grafu 20 jsou uvedeny výsledky srovnání u obou skupin a je patrné, že rozdíly v hodnocení vlastních kompetencí nejsou nijak významné a žádné z nich.

Pokud srovnáme konkrétní položky v dotazníku na grafech 21 a 22, najdeme shodu hned ve čtyřech položkách z pěti. U učitelů i učitelky nadaných žáků jako nejpozitivněji hodnocené položky při jejich práci s nadanými žáky uvedli následující položky: spolupráce s kolegy, vytváření a vedení kolních projektů, vlastní tvorba speciálních materiálů do hodin, využití aktivizačních metod ve výuce.

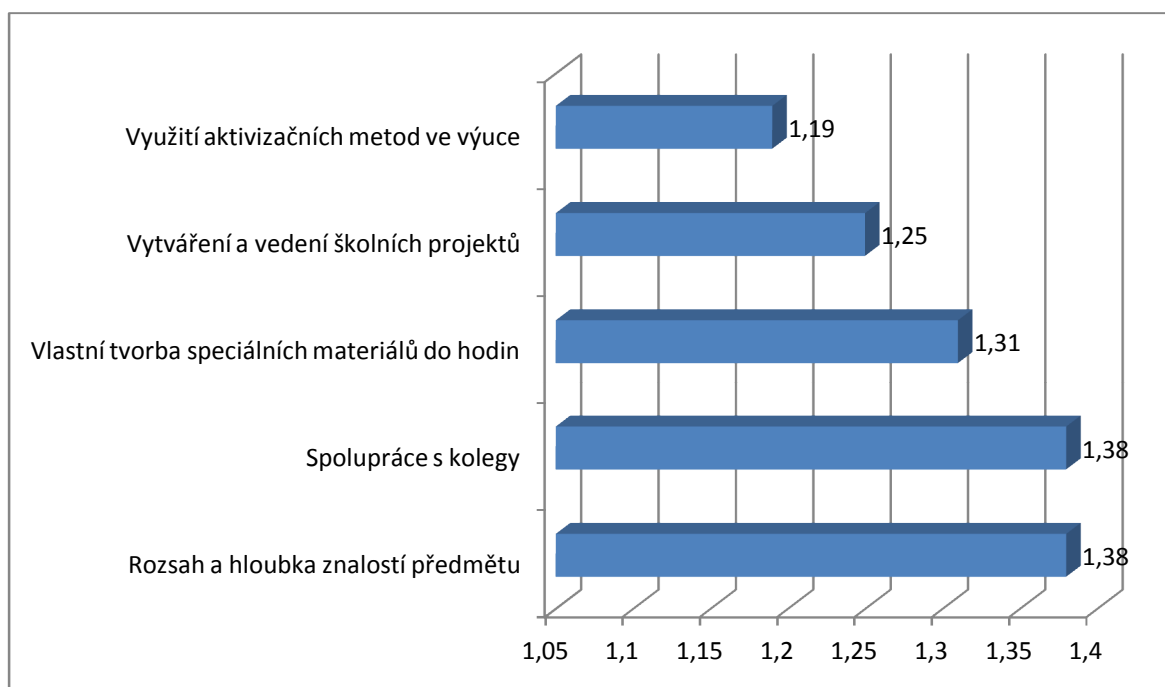
Na opačné konci hodnocení (graf 23 a 24) najdeme ještě v téže shodu. Nejméně pozitivně hodnocené položky byly komunikace s rodiči, zájmová činnost, znalost a respektování práv žáků, řešení výchovných problémů žáků/žákyň, administrace dokumentů vztahující se k výkonu profese.

	U itelky ó feny		U itelé ó muffi		SO t test	
	Po et	Pr m r	Po et	Pr m r		
Kompetence oborov p ed- m tové	16	1,44	9	1,56	0,377	0,751
Kompetence didactic- ká/psychodidaktická	16	1,60	9	1,56	0,420	0,278
Kompetence pedagogická	16	1,94	9	1,89	0,513	0,228
Kompetence diagnostická a interven ní	16	2,00	9	2,15	0,638	0,557
Kompetence sociální, psy- chosociální a komunikativní	16	1,94	9	1,96	0,553	0,110
Kompetence manaflerská	16	1,84	9	1,81	0,493	0,186
Kompetence profesn a osobnostn kultivující	16	1,52	9	1,56	0,481	0,173

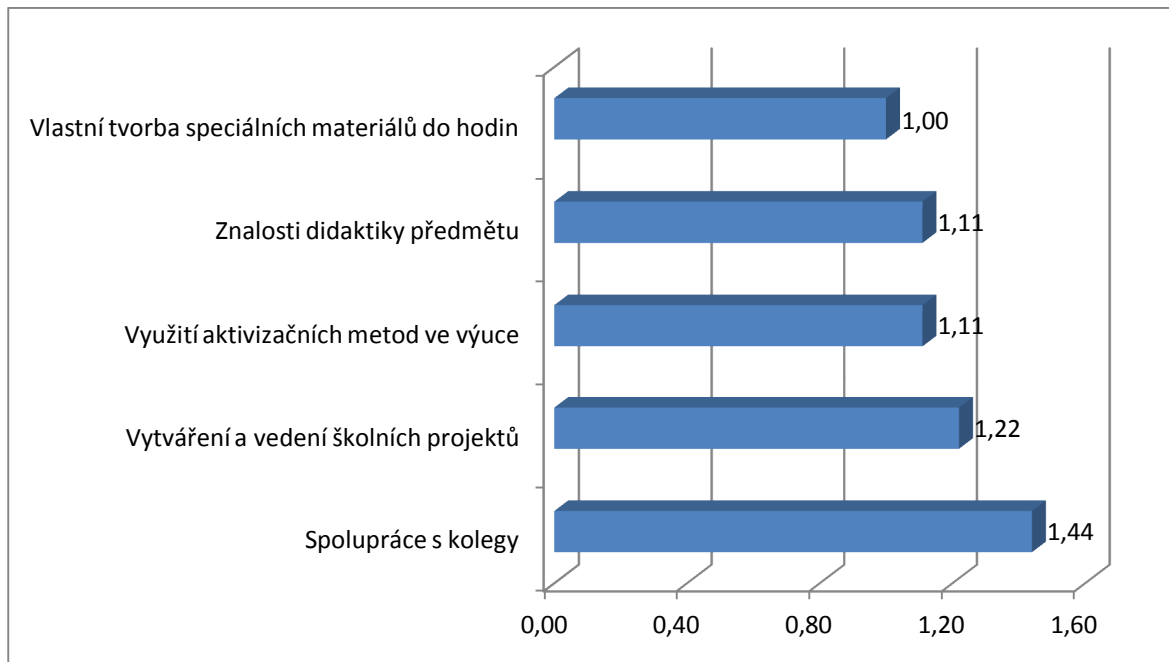
Tabulka . 4 ó Statistická analýza u vyhodnocení kompetencí u itel a u itelek nadaných flák

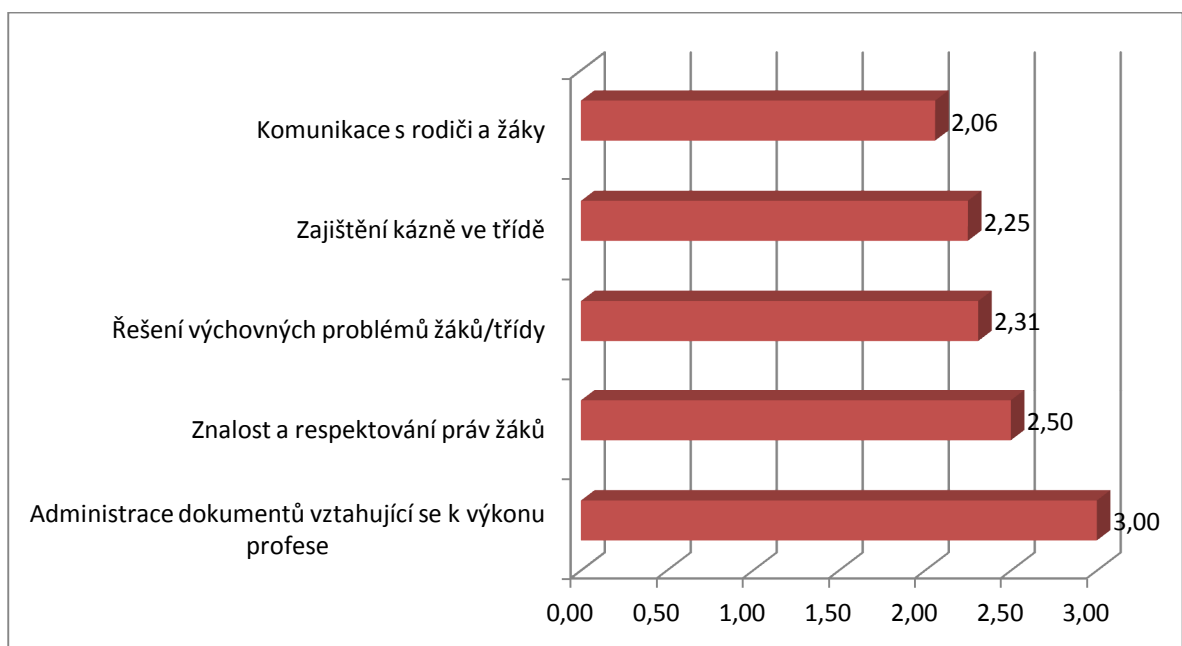
Graf . 20: Srovnání kompetencí u itel a u itelek nadaných flák

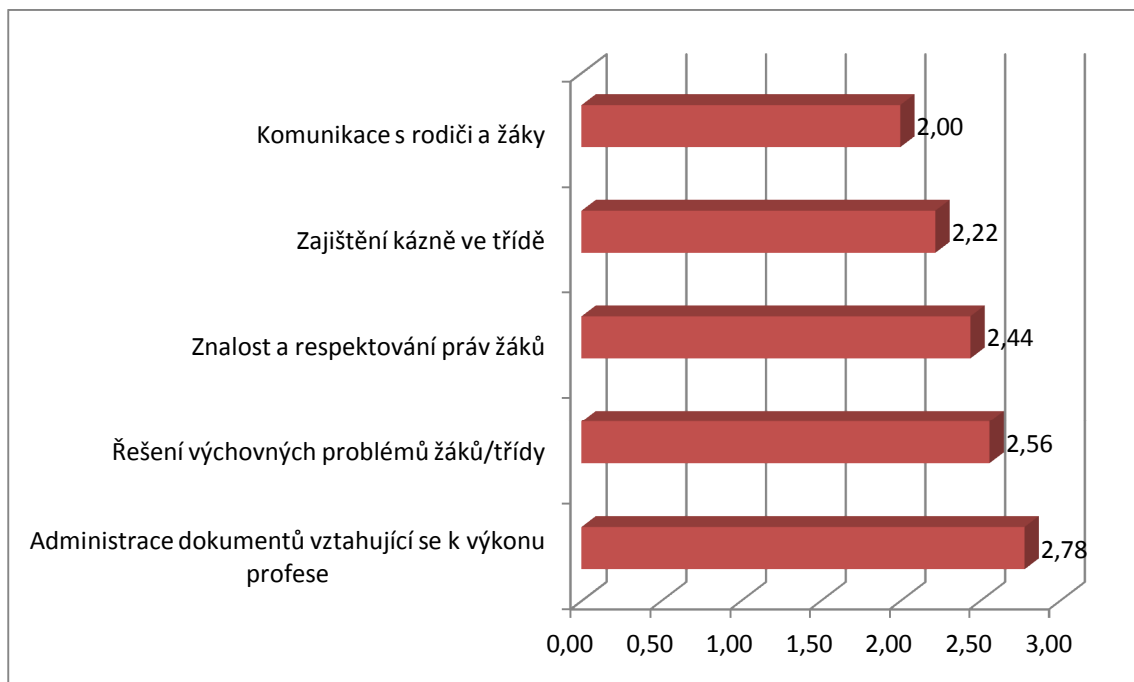
Graf . 21: 5 poloflek, které nejpozitivněji ovlivňují práci u itelek (fien) nadaných flák

Graf . 22: 5 polofek, které nejpozitivněji ovlivňují práci uitel (muži) nadaných žáků

Graf . 23: 5 polofek, které byly hodnoceny nejlépe u uitelů (žen) nadaných žáků

Graf . 24: 5 poloflek, které byly hodnoceny nejvíce u uitel (mufl) nadaných flák

5.5 Limity studie

P ed shrnutím výsledk je třeba upozornit na limity studie. Limitující je slofení a velikost výzkumného souboru, provedeným zám rným výb rem. Z tohoto d vodu není možné interpretovat data plo-n , ale jenom na skupinu u itel , na nichfl byl výzkum proveden.

Dal-í z limitujících faktor je zjednodu-ení poloflek v rámci výb ru z kompetencí. Rozd - lení kompetencí vychází z odborné literatury (viz. Teoretická ást). Ov-em obsah kompetencí se dost ásto p ekrývá a i rozsah jednotlivých kompetencí se v r zných zdrojích li-í. Podle TMece, 2005 nem fle fládná klasifikace a seznam profesních kompetencí postihnout komplexnost u itelových pedagogických inností. Proto ani výb r poloflek v dotazníku nem fle dokonale pokrýt seznam klí ových profesních kompetencí u itele.

5.6 Shrnutí výsledk

Z výsledku vyplývá, fle u itelé vyhodnotili vliv svých vlastních osobnostních faktor (znalostí, dovedností a kompetencí) p eváfln jako velmi pozitivní a pozitivní. To znamená, fle u itelé nadaných flák v oblasti své pedagogické zp sobilosti a kompetencí nespát ují vý-

razné problémy, které by jim komplikovaly práci s nadanými žáky. Z výsledku vyznívá, že tendence lidí vnímat své vlastnosti a kompetence je velmi kladná.

Zajímavé je zjištění, že mezi hodnocením u učitelů nadaných žáků a u učitelů v běžných třídách se nevyskytují statisticky významné rozdíly.

Ve výzkumu byly hodnoceny následující tří kategorie u učitelů – rozdělení podle věku, podle pedagogické praxe a podle pohlaví. V žádné z těchto kategorií se nenalely statisticky významné rozdíly mezi hodnocením vlastních dovedností a kompetencí.

Po prostudování výsledků, můžeme konstatovat, že například v pěti kategoriemi u učitelů nadaných žáků zahrnutých ve výzkumu, nejvíce ohodnotili respondenti vliv těchto svých dovedností: dostatečné znalosti jejich vyučovacích předmětů, spolupráce s kolegy a tvorivost a inovativní metody práce s žáky – využití aktivizačních metod ve výuce, vlastní tvorba speciálních materiálů do hodin nebo vedení kolních projektů.

Co se týče opačného pólu hodnocení, nejvíce hodnocené polovky dotazníku byly tyto: problémy s komunikací se žáky a rodiči, zjištění kázně, řešení výchovných problémů a administrace dokumentů vztahující se k výkonu jejich profese.

Zajímavé zjištění byla negativně hodnocená polovka používání informačních a komunikačních technologií u starších učitelů nadaných žáků nad 40 let.

ZÁV R

P edložená bakalářská práce pojednává o profesních kompetencích u itel nadaných flák . Teoretická ást je rozdělena na dvě hlavní kapitoly ó nadaný flák a u itel nadaného fláka. V teoretické ásti byly vymezeny klí ové pojmy ó nadaný flák a profesní kompetence u itele.

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jakým zp sobem hodnotí u itelé nadaných flák vliv svých dovedností, znalostí a pedagogických kompetencí p i jejich práci. Cílovou skupinou výzkumu byli u itelé na středních –kolách ó gymnáziích, kte í ve svých t ídách vyu ují nadané fláky. Jako srovnávací skupina posloufili u itelé ze středních odborných –kol, kte í ve svých t ídách nepracují s nadanými fláky. Pedagogické kompetence byly v dotazníku rozlen ny na jednotlivé polofky, ke každé kompetenci byly p i azeny nejmén t i polofky.

V rámci práce byl proveden výzkum, jehož se zú astnilo 50 u itel středních –kol. Prostřednictvím dotazníkové –et ení bylo každému respondentovi poloeno celkem 30 otázek, kdy první ty i obsahovaly tzv. kontaktní polofky (v k, pohlaví, délka pedagogické praxe a aprobace p edm t) a dalších 26 polofek se jíl týkalo samotného výzkumu. Každý respondent na danou polofku odpovídal za–krtnutím jedné z p ti moností (1- ovliv uje velmi pozitivn , 2- ovliv uje pozitivn , 3- neovliv uje, 4 - ovliv uje negativn , 5- ovliv uje velmi negativn) na základ svých preferencí.

Poté byly jednotlivé dotazníky rozt íd ny podle zvolených nezávisle prom nných ó u itelé nadaných flák a u itelé v b flných t ídách, mlad-í u itelé nadaných flák a star-í u itelé nadaných flák , u itelé nadaných flák s krat-í pedagogickou praxí a u itelé nadaných flák s del-í pedagogickou praxí, u itelky (feny) nadaných flák a u itelé (muflí) nadaných flák . V další fázi byly ur eny výzkumné hypotézy a tyto statisticky vyhodnoceny pomocí Studentova t-testu. Srovnání názor na vliv svých dovedností, sebehodnocení kompetencí u itel je p ehledn zobrazeno v grafu a tabulce a dopln no pr vodním komentá em. Výsledkem je i p t nejlépe a nejh e hodnocených polofek v rámci stanovených kategoriích u itel .

Na základ získaných výsledk lze formulovat následující záv ry. U itelé vyhodnotili vliv svých vlastních znalostí, dovedností a kompetencí p eváfln jako velmi pozitivní a pozitivní. To znamená, fle u itelé nadaných flák v oblasti své pedagogické zp sobilosti a kompetencí nespát ují výrazné problémy, které by jim komplikovaly práci s nadanými fláky. Ve srovnání s u iteli v b flných t ídách nejsou statisticky významné rozdíly. Toto zji-t ní m -

že být zpočátku tím, že výzkum probíhal u učitelů, kteří ve třídách pracují jak s nadanými žáky, tak žáky s běžným nadáním. U učitelů, kteří pracují ve skupinách pouze s nadanými, by výsledky mohly být jiné.

Dalším z výsledků výzkumu je zjištění, že učitelé nejvýše ohodnotili vliv následujících znalostí a dovedností: dostatečné znalosti jejich vyučovací předměty, spolupráce s kolegy a tvorbu nových a inovativních metod práce s žáky o využití aktivizačních metod ve výuce, vlastní tvorba speciálních materiálů do hodin nebo vedení kolních projektů. Na opačné straně hodnocení jsou následující položky v dotazníku: problémy s komunikací se žáky a rodiči, zajištění kázně, řešení výchovných problémů a administrace dokumentů vztahující se k výkonu jejich profese.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- DYTRTOVÁ, Radmila a Marie KRHUTOVÁ, 2009. *Uitel: příprava na profesi*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2863-6.
- FO TÍKOVÁ, Jitka, 2009. *Tvo úme individuální vzdávací plán mimo údn nadaného fláka: krok za krokem s nadaným flákem*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. ISBN 978-80-87000-28-1.
- FREEMAN, Joan. *Gifted children growing up*. 1st [David Fulton] ed. London: David Fulton, 2001. ISBN 9781853468315.
- HAVIGEROVÁ, Jana Marie, 2011. *Přít pohled na nadání*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3857-4.
- HÁBKOVÁ, Lenka, 2009. *Nadání a nadání: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1998-6.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- JANÍKOVÁ, Zdeňka, 2013. *Vzdělávání mimo údn nadaných fláků*. Olomouc. Diplomová práce (Ph.D.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta
- JURÁČKOVÁ, Jana a Jana JUREČKOVÁ, 2006. *Základy pedagogiky nadaných*. Předklad Leona Jelínková. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR. ISBN 80-86856-19-4.
- KUBEČEK, Marián, Roman KURNICKÝ a Dagmar SPILLEROVÁ, 2004. *Manažerské kompetence: zpráva o sobilosti výjimečných manažerů*. Praha: Grada. Manažer. ISBN 80-247-0698-9.
- KYRIACOU, Chris, 2008. *KLÍČOVÉ DOVEDNOSTI U ITELE: cesty k lepšímu využití*. Vyd. 3. Předklad Dominik Dvořák, Milan Koldinský. Praha: Portál. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-434-2.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana, 2003. *Nadané dieťa: jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. 2. vyd. Bratislava: Iris. ISBN 80-89018-53-X.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadaný flák: na základnej, strednej a vysokej škole*. Bratislava: Iris, 2012. ISBN 978-80-89256-87-7.
- MACH, Eva, 2010. *Nadaný flák*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-197-3

MÖNKES, F a Irene H YPENBURG, 2002. *Nadané dítě : rukovně pro rodiče a učitele*. Praha: Grada. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0445-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

PRŮCHA, Jan, 2002. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-621-7.

PRŮCHA, Jan (ed.), 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.

SUSAN WINEBRENNER, Dina Brulles, 2012. *Teaching gifted kids in today's classroom: strategies and techniques every teacher can use*. Rev. & updated third ed. Minneapolis, MN: Free Spirit Publishing. ISBN 9781575426648.

TRNKA, Oldřich a Barbora BAZALOVÁ, 2010. *Vzdělávání nadaných žáků*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5349-6.

TRNKA, Jana a Josef TRNKA, 2013. *Nadaní žáci a jejich učitelé v českých školách: zaměření na přírodovědu a matematiku*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-244-4.

TRNKA, Vlastimil, 2005. *Pedagogické znalosti učitele: teorie a praxe*. Praha: ASPI. Přílohy (ASPI). ISBN 80-7357-072-6.

VAŠKOVÁ, Jaroslava, 2007. *Být učitelem*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-325-2

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ, 2008a. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8.

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ, 2008b. *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí: kompetence v andragogice, pedagogice a řízení*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-54-9.

SEZNAM GRAF

Graf . 1: Seznam kompetencí u uitelů v obecných třídách

Graf . 2: Seznam kompetencí u uitelů nadaných žáků

Graf . 3: Srovnání kompetencí u uitelů nadaných žáků a u uitelů v obecných třídách

Graf . 4: 5 polofek, které nejpozitivněji ovlivňují práci u uitelů v obecných třídách

Graf . 5: 5 polofek, které nejpozitivněji ovlivňují práci u uitelů nadaných žáků

Graf . 6: 5 polofek, které byly hodnoceny nejlépe u uitelů v obecných třídách

Graf . 7: 5 polofek, které byly hodnoceny nejlépe u uitelů nadaných žáků

Graf . 8: Složení výzkumného souboru: U učitelů nadaných žáků podle věku

Graf . 9: Srovnání kompetencí u starších a mladších uitelů nadaných žáků

Graf . 10: 5 polofek, které nejpozitivněji ovlivňují práci u uitelů nadaných žáků ve věku do 39 let

Graf . 11: 5 polofek, které nejpozitivněji ovlivňují práci u uitelů nadaných žáků ve věku nad 40 let

Graf . 12: 5 polofek, které byly hodnoceny nejlépe u uitelů nadaných žáků ve věku do 39 let

Graf . 13: 5 polofek, které byly hodnoceny nejlépe u uitelů nadaných žáků ve věku nad 40 let

Graf . 14: Složení výzkumného souboru: U učitelů nadaných žáků podle délky pedagogické praxe

Graf . 15: Srovnání kompetencí u uitelů nadaných žáků s delší a kratší pedagogickou praxí

Graf . 16: 5 polofek, které nejpozitivněji ovlivňují práci u uitelů nadaných žáků s pedagogickou praxí méně než 10 let

Graf . 17: 5 polofek, které nejpozitivněji ovlivňují práci u uitelů nadaných žáků s pedagogickou praxí více než 10 let

Graf . 18: 5 polofek, které byly hodnoceny nejlépe u uitelů nadaných žáků s pedagogickou praxí do 10 let

Graf . 19: 5 polofek, které byly hodnoceny nejh e u u itel nadaných flák s pedagogickou praxí nad 10 let

Graf . 20: Srovnání kompetencí u itel a u itelek nadaných flák

Graf . 21: 5 polofek, které nejpozitivn ji ovliv ují práci u itelek (flen) nadaných flák

Graf . 22: 5 polofek, které nejpozitivn ji ovliv ují práci u itel (mufl) nadaných flák

Graf . 23: 5 polofek, které byly hodnoceny nejh e u u itelek (flen) nadaných flák

Graf . 24: 5 polofek, které byly hodnoceny nejh e u u itel (mufl) nadaných flák

SEZNAM TABULEK

Tabulka . 1 ó Pravidla obohacujících aktivit

Tabulka . 2 ó Statistická analýza u vyhodnocení kompetencí u itel v b fných t ídách a u itel nadaných flák

Tabulka . 3 ó Statistická analýza u vyhodnocení kompetencí mlad-ích a star-ích u itel nadaných flák

Tabulka . 4 ó Statistická analýza u vyhodnocení kompetencí u itel nadaných flák s del-í a krat-í pedagogickou praxí

Tabulka . 4 ó Statistická analýza u vyhodnocení kompetencí u itel a u itelek nadaných flák

SEZNAM OBRÁZK

Obrázek . 1: Renzulliho model nadání

Obrázek . 2: Mönks v model nadání

Obrázek . 3: Hierarchický model struktury kompetence

SEZNAM P ÍLOH

P íloha . 1: Dotazník pro u itele nadaných flák

P íloha . 2: Dotazník pro u itele v b fných t ídách

P íloha . 3: Statistické výsledky u v-ech poloflek v dotazníku

1 = ovlivňuje velmi pozitivně
 2 = ovlivňuje pozitivně
 3 = neovlivňuje

4 = ovlivňuje negativně
 5 = ovlivňuje velmi negativně
 N = nevím, nemohu posoudit

4	Znalosti didaktiky předmětu (vhodné metody, formy výuky...)	1	2	3	4	5	N
5	Používání informačních a komunikačních technologií	1	2	3	4	5	N
6	Vytváření školního vzdělávacího programu vyučovaného předmětu	1	2	3	4	5	N
7	Vlastní tvorba speciálních materiálů do hodin (pracovní listy, projekty, prezentace apod.)	1	2	3	4	5	N
8	Hodnocení žáků (průběžné, sumativní...)	1	2	3	4	5	N
9	Komunikace s rodiči a žáky	1	2	3	4	5	N
10	Vytvoření pozitivního klima třídy	1	2	3	4	5	N
11	Analýza příčin negativních postojů a chování žáků	1	2	3	4	5	N
12	Pedagogické aktivity mimo školu (kurzy, kroužky, besedy...)	1	2	3	4	5	N
13	Administrace dokumentů vztahující se k výkonu profese	1	2	3	4	5	N
14	Využití aktivizačních metod ve výuce (projektová výuka, experiment, objevování...)	1	2	3	4	5	N
15	Řešení výchovných problémů žáků/třídy	1	2	3	4	5	N
16	Hodnocení vlastní práce	1	2	3	4	5	N
17	Nutnost vzdělávat se (četba odborných publikací, absolvování školení...)	1	2	3	4	5	N
18	Znalost a respektování práv žáků	1	2	3	4	5	N
19	Podpora a rozvoj individuálních kvalit žáků v zájmové oblasti	1	2	3	4	5	N
20	Znalosti a dovednosti motivace žáků	1	2	3	4	5	N
21	Formování postojů a hodnotových orientací žáků	1	2	3	4	5	N
22	Zajištění kázně	1	2	3	4	5	N
23	Spolupráce s kolegy	1	2	3	4	5	N
24	Vytváření a vedení školních projektů	1	2	3	4	5	N
25	Výběr učiva pro žáky se specifickými poruchami učení a chování	1	2	3	4	5	N
26	Organizace práce skupin žáků ve vyučování	1	2	3	4	5	N

1 = ovlivňuje velmi pozitivně
 2 = ovlivňuje pozitivně
 3 = neovlivňuje

4 = ovlivňuje negativně
 5 = ovlivňuje velmi negativně
 N = nevím, nemohu posoudit

4	Znalosti didaktiky předmětu (vhodné metody, formy výuky...)	1	2	3	4	5	N
5	Používání informačních a komunikačních technologií	1	2	3	4	5	N
6	Vytváření školního vzdělávacího programu vyučovaného předmětu	1	2	3	4	5	N
7	Vlastní tvorba speciálních materiálů do hodin (pracovní listy, projekty, prezentace apod.)	1	2	3	4	5	N
8	Hodnocení žáků (průběžné, sumativní...)	1	2	3	4	5	N
9	Komunikace s rodiči a žáky	1	2	3	4	5	N
10	Vytvoření pozitivního klima třídy	1	2	3	4	5	N
11	Analýza příčin negativních postojů a chování žáků	1	2	3	4	5	N
12	Pedagogické aktivity mimo školu (kurzy, kroužky, besedy...)	1	2	3	4	5	N
13	Administrace dokumentů vztahující se k výkonu profese	1	2	3	4	5	N
14	Využití aktivizačních metod ve výuce (projektová výuka, experiment, objevování...)	1	2	3	4	5	N
15	Řešení výchovných problémů žáků/třídy	1	2	3	4	5	N
16	Hodnocení vlastní práce	1	2	3	4	5	N
17	Nutnost vzdělávat se (četba odborných publikací, absolvování školení...)	1	2	3	4	5	N
18	Znalost a respektování práv žáků	1	2	3	4	5	N
19	Podpora a rozvoj individuálních kvalit žáků v zájmové oblasti	1	2	3	4	5	N
20	Znalosti a dovednosti motivace žáků	1	2	3	4	5	N
21	Formování postojů a hodnotových orientací žáků	1	2	3	4	5	N
22	Zajištění kázně	1	2	3	4	5	N
23	Spolupráce s kolegy	1	2	3	4	5	N
24	Vytváření a vedení školních projektů	1	2	3	4	5	N
25	Výběr učiva pro žáky se specifickými poruchy učení a chování	1	2	3	4	5	N
26	Organizace práce skupin žáků ve vyučování	1	2	3	4	5	N

P ÍLOHA P III: STATISTICKÉ VÝSLEDKY U VŠECH POLOŽEK V DOTAZNÍKU

Položka	Pr.UČ.N.	Pr. UČ.B.	Pr. MU	Pr. SU	Pr. UKP	Pr. UDP	Pr. Ž	Pr. M
Pol.1	1,44	1,44	1,71	1,09	1,80	1,20	1,38	1,56
Pol.2	1,44	1,52	1,86	1,09	1,90	1,27	1,44	1,67
Pol.3	1,64	1,48	1,21	1,82	1,20	1,67	1,50	1,44
Pol.4	1,64	1,24	1,43	1,00	1,50	1,07	1,31	1,11
Pol.5	2,12	1,92	1,50	2,45	1,50	2,20	1,94	1,89
Pol.6	1,68	1,64	1,79	1,45	2,00	1,40	1,63	1,67
Pol.7	1,28	1,20	1,14	1,27	1,20	1,20	1,31	1,00
Pol.8	1,92	1,92	2,00	1,82	2,00	1,87	1,94	1,89
Pol.9	2,24	2,04	2,29	1,73	2,30	1,87	2,06	2,00
Pol.10	1,80	1,88	1,93	1,82	1,90	1,87	1,88	1,89
Pol.11	2,12	1,92	2,00	1,82	2,00	1,87	1,88	2,00
Pol.12	2,00	1,60	1,57	1,64	1,80	1,47	1,63	1,56
Pol.13	2,76	2,92	3,00	2,82	3,10	2,80	3,00	2,78
Pol.14	1,28	1,16	1,14	1,18	1,20	1,13	1,19	1,11
Pol.15	2,32	2,40	2,50	2,27	2,60	2,27	2,31	2,56
Pol.16	1,84	1,76	1,79	1,73	1,80	1,73	1,81	1,67
Pol.17	1,52	1,44	1,43	1,45	1,40	1,47	1,38	1,56
Pol.18	2,24	2,48	2,36	2,64	2,50	2,47	2,50	2,44
Pol.19	1,76	1,52	1,57	1,45	1,70	1,40	1,50	1,56
Pol.20	1,68	1,64	1,64	1,64	1,80	1,53	1,63	1,67
Pol.21	1,60	1,76	1,79	1,73	2,00	1,60	1,81	1,67
Pol.22	2,36	2,24	2,29	2,18	2,50	2,07	2,25	2,22
Pol.23	1,48	1,40	1,29	1,55	1,30	1,47	1,38	1,44
Pol.24	1,80	1,24	1,14	1,36	1,20	1,27	1,25	1,22
Pol.25	2,32	1,52	1,57	1,45	1,80	1,33	1,44	1,67
Pol.26	1,92	1,56	1,79	1,27	1,80	1,40	1,50	1,67

Zkratky v tabulce:

Pr.U .N. ó pr m r u u itel nadaných flák

Pr.U .B. ó pr m r u u itel v b flných t ídách

Pr.MU ó pr m r u mlad-ích u itel nadaných flák

Pr.SU ó pr m r u star-ích u itel nadaných flák

Pr.UKP ó pr m r u u itel nadaných flák s krat-í pedagogickou praxí

Pr.UDP ó pr m r u u itel nadaných flák s del-í pedagogickou praxí

Pr.fi ó pr m r u u itelek (fen) nadaných flák

Pr.M ó pr m r u u itel (mufl) nadaných flák